

Bilaga 1: Redovisning av uppdrag att genomföra åtgärder
under 2020–2025 inom ramen för livsmedelsstrategin för år
2021

1 Sammanfattning

Jordbruksverket har under 2021 haft tio uppdrag i livsmedelsstrategins handlingsplaner.

- Uppföljning och utvärdering av livsmedelsstrategin samt livsmedelskedjans utveckling totalt
- Säkra tillgången till växtskyddsmedel för mindre användningsområden
- Växtskyddsrådet
- Kompetenscentrum för hållbar hantering av vatten i jordbruket
- Vildsvinspaket
- Vattenbrukspaket
- Utveckla arbetet med exportgodkännanden för svenska livsmedel och jordbruksvaror
- Utveckla arbetet med exportgodkännanden för svenska livsmedel och jordbruksvaror genom att finansiera den verksamhet som syftar till att få svenska anläggningar godkända för export till tredje land
- Uppdrag till samordningsfunktionen för EKO att fortsätta sin verksamhet
- Bidra till förenkling genom utveckling av verksamt.se

När det gäller uppdraget att Bidra till förenkling genom utveckling av verksamt.se avser Tillväxtverket att lämna en gemensam redovisning för alla inblandade myndigheter. Jordbruksverket lämnar därför ingen redogörelse av detta uppdrag, utan hänvisar till Tillväxtverkets redovisning. Samtliga uppdrag, utom, Uppdrag till samordningsfunktionen för EKO att fortsätta sin verksamhet, löper under 2020-2025. Uppdraget till samordningsfunktionen för EKO att fortsätta sin verksamhet har Jordbruksverket 2021-2023.

Jordbruksverkets uppdrag är sinsemellan olika och bidrar till livsmedelsstrategins övergripande mål på många olika sätt.

Uppföljning och utvärdering av livsmedelsstrategin samt livsmedelskedjans utveckling totalt

Under 2021 har rapporten Utvärdering och uppföljning av livsmedelsstrategin – årsrapport 2021 (RA2021:1) ökat kunskapen om livsmedelskedjan, bidragit till livsmedelsstrategins genomförande och utgjort underlag till budgetpropositionen. De årliga rapporterna utgår ifrån det övergripande målet i livsmedelsstrategin samt målen för de tre strategiska områdena. Målformuleringarna har avgjort vad som ska följas upp och vilka indikatorer som behövs för detta. Genom att analysera utvecklingen kan vi se om utvecklingen går åt rätt håll, eller om andra insatser behövs för att nå målen.

Säkra tillgången till växtskyddsmedel för mindre användningsområden

Genom att växtskyddsmedel görs tillgängliga för odlare så förbättras förutsättningarna att bedriva en lönsam och effektiv odling av grödor som odlas i det som kallas ”mindre omfattning”, vilket i praktiken främst innebär den yrkesmässiga trädgårdsodlingen på friland och i växthus.

Växtskyddsrådet

Växtskyddsrådet har under 2021 arbetat utifrån den gemensamt beslutade handlingsplan som utgör ramverket för Växtskyddsrådets och sekretariatets arbete. De aktiviteter som ingår i Växtskyddsrådets handlingsplan har på olika sätt bidragit till att stärka en konkurrenskraftig och hållbar livsmedelskedja och därigenom bidragit till det strategiska området regler och villkor och därigenom det övergripande målet i livsmedelsstrategin.

Kompetenscentrum för hållbar hantering av vatten i jordbruket

Kompetenscentrum samverkar med andra myndigheter för att öka kompetensen om jordbrukets vattenhantering så att jordbrukarna får regler och villkor som stödjer en hållbar hantering av vatten. Arbetet är långsiktigt och omfattar deltagande i nätverk, och samarbeten inom en rad projekt och processer som ofta löper över flera år.

Det långsiktiga arbetet med vattenfrågorna har fått genomslag

- i strategiska planen, CAP, genom satsningar på dränering och bevattning,
- i vattenförvaltningens arbete där det nu finns en samsyn om behov av undantag med hänsyn till jordbrukets behov, samt
- genom att jordbrukets vattenbehov har fått utrymme i det nationella arbetet med dricksvattenförsörjning och i regionala vattenförsörjningsplaner.

Framöver ser vi ett fortsatt behov att lyfta jordbrukets vattenfrågor i olika processer. Två områden som vi särskilt vill lyfta fram är behovet av ändringar i vattenlagstiftningen och jordbrukets behov av vattenförsörjning.

Vildsvinspaketet

Insatserna bidrar dels till en ökad efterfrågan på svenskt vildsvinskött, dels till att, om afrikansk svinpest konstateras i Sverige, kunna medverka till att säkra inhemsk livsmedelsproduktion.

Vattenbrukspaketet

Främjandearbetet med vattenbruket ska bidra till en ökad hållbar utveckling av vattenbruksnäringen vilket kopplar direkt till livsmedelsstrategins övergripande mål. Genom att arbeta med strategin för svenskt fiske och vattenbruk bidrar uppdraget till att uppfylla livsmedelsstrategins övergripande mål.

Utveckla arbetet med exportgodkännanden för svenska livsmedel och jordbruksvaror

Arbetet som initierats och genomförts under året syftar till att bidra till att upprätthålla befintlig och möjliggöra framtida export av livsmedel och jordbruksvaror till de marknader som svenska branscher prioriterar. Detta ska på lång sikt ge företagen förutsättningar att fortsätta sin produktion av livsmedel och jordbruksvaror, vilket bidrar till en konkurrenskraftig livsmedelskedja.

Utveckla arbetet med exportgodkännanden för svenska livsmedel och jordbruksvaror genom att finansiera den verksamhet som syftar till att få svenska anläggningar godkända för export till tredje land

Bland annat på grund av pandemin har inga anläggningsinspektioner genomförts under året. Arbeta som initierats och genomförts under året syftar till att bidra till att upprätthålla befintlig och möjliggöra framtida export av livsmedel och jordbruksvaror till de marknader som svenska branscher prioriterar. Detta ska på lång sikt ge företagen förutsättningar att fortsätta sin produktion av livsmedel och jordbruksvaror, vilket bidrar till en konkurrenskraftig livsmedelskedja

Uppdrag till samordningsfunktionen för EKO att fortsätta sin verksamhet

Uppdraget ska bidra till att öka den svenska produktionen, konsumtionen och exporten av ekologiska livsmedel. Konsumenternas efterfrågan ska vara drivande i produktionsökningen. En ökad svensk produktion av ekologiska livsmedel kan också bidra till att nå flera av de svenska miljömålen och ge bättre lönsamhet för ekologiska livsmedelsproducenter, på grund av hög betalningsvilja för ekologiska livsmedel..

När uppdraget föddes rådde obalans mellan utbud och efterfrågan på ekologiska livsmedel, där efterfrågan var större än utbudet. Fyra år senare är förhållandet förändrat och marknadsaktörerna har till och från rapporterat om ett råvaruöverskott samtidigt som andelen ekologiska livsmedel av total livsmedelsförsäljning minskat.

Justeringsförslag

Jordbruksverket har förslag på justeringar i livsmedelsstrategins handlingsplaner avseende:

- Utveckling av arbetet med exportgodkännanden för svenska livsmedel och jordbruksvaror
- Sveriges deltagande på Internationale Grüne Woche
- Stärkt konkurrenskraft i jordbruket (inkl. uppföljning och utvärdering av livsmedelsstrategin, uppföljning av prisutvecklingen av insatsvaror och internationella jämförelser samt uppföljning av innovation i livsmedelskedjan)
- Främjande av ekologisk produktion

Uppdrag 1:	Uppföljning och utvärdering av livsmedelsstrategin samt livsmedelskedjans utveckling totalt
Budget:	1 500 tusen kronor (2021)
Utnyttjade medel:	1 397 tusen kronor (2021)
Uppdragets start- och slutår:	2020-2025

Uppdrag 2:	Säkra tillgången till växtskyddsmedel för mindre användningsområden
Budget:	6 000 tusen kronor (2021)
Utnyttjade medel:	5 964 tusen kronor (2021)
Uppdragets start- och slutår:	2020-2025

Uppdrag 3:	Växtskyddsrådet
Budget:	3 000 tusen kronor (2021)
Utnyttjade medel:	3 000 tusen kronor (2021)
Uppdragets start- och slutår:	2020-2025

Uppdrag 4:	Kompetenscentrum för hållbar hantering av vatten i jordbruket
Budget:	3 500 tusen kronor (2021)
Utnyttjade medel:	2 970 tusen kronor (2021)
Uppdragets start- och slutår:	2020-2025

Uppdrag 5:	Vildsvinspaketet
Budget:	2 000 tusen kronor (2021)
Utnyttjade medel:	2 000 tusen kronor (2021)
Uppdragets start- och slutår:	2020-2025

Uppdrag 6:	Vattenbrukspaketet
Budget:	6 000 tusen kronor (2021)
Utnyttjade medel:	5 937 tusen kronor (2021)

Uppdrag 6:	Vattenbrukspaketet
Uppdragets start- och slutår:	2020-2025

Uppdrag 7:	Utveckla arbetet med exportgodkännanden för svenska livsmedel och jordbruksvaror
Budget:	6 000 tusen kronor (2021)
Utnyttjade medel:	5 671 tusen kronor (2021)
Uppdragets start- och slutår:	2020-2025

Uppdrag 8:	Utveckla arbetet med exportgodkännanden för svenska livsmedel och jordbruksvaror genom att finansiera den verksamhet som syftar till att få svenska anläggningar godkända för export till tredje land
Budget:	0 kronor (2021). Regeringen har fört över medlen till andra uppdrag.
Utnyttjade medel:	0 kronor (2021)
Uppdragets start- och slutår:	2020-2025

Uppdrag 9:	Uppdrag till samordningsfunktionen för EKO att fortsätta sin verksamhet
Budget:	25 000 tusen kronor (2021)
Utnyttjade medel:	24 943 tusen kronor (2021)
Uppdragets start- och slutår:	2021-2023

Innehåll

Bilaga 1: Redovisning av uppdrag att genomföra åtgärder under 2020–2025 inom ramen för livsmedelsstrategin för år 2021	1
1 Sammanfattning	2
2 Uppföljning och utvärdering av livsmedelsstrategin samt livsmedelskedjans utveckling totalt	10
2.1 Om uppdraget	10
2.1.1 Uppdraget rapporten avser	10
2.1.2 Åtgärder att vidta inom uppdraget	11
2.2 Genomförda aktiviteter	11
2.3 Uppnådda resultat	12
2.4 Koppling till strategins mål	13
2.4.1 Koppling till de strategiska områdenas mål	14
2.4.2 Koppling till livsmedelsstrategins övergripande mål	14
2.5 Fortsatt arbete	15
3 Säkra tillgången till växtskyddsmedel för mindre användningsområden	16
3.1 Om uppdraget	16
3.1.1 Uppdraget rapporten avser	17
3.1.2 Åtgärder att vidta inom uppdraget	17
3.2 Genomförda aktiviteter	18
3.3 Uppnådda resultat	19
3.4 Koppling till strategins mål	19
3.4.1 Koppling till de strategiska områdenas mål	19
3.4.2 Koppling till livsmedelsstrategins övergripande mål	19
3.5 Fortsatt arbete	20
4 Växtskyddsrådet	21
4.1 Om uppdraget	21
4.1.1 Uppdraget rapporten avser	21
4.1.2 Åtgärder att vidta inom uppdraget	22
4.2 Genomförda aktiviteter och uppnådda resultat	23
4.3 Koppling till strategins mål	31
4.3.1 Koppling till de strategiska områdenas mål	31
4.3.2 Koppling till livsmedelsstrategins övergripande mål	32
4.4 Fortsatt arbete	32
5 Kompetenscentrum för hållbar hantering av vatten i jordbruket	33
5.1 Om uppdraget	33
5.1.1 Uppdraget rapporten avser	33

5.1.2	Åtgärder att vidta inom uppdraget	34
5.2	Genomförda aktiviteter	34
5.3	Uppnådda resultat	37
5.4	Koppling till strategins mål	38
5.4.1	Koppling till de strategiska områdenas mål	38
5.4.2	Koppling till livsmedelsstrategins övergripande mål	38
5.5	Fortsatt arbete	39
6	Vildsvinspaketet	41
6.1	Om uppdraget	41
6.1.1	Uppdraget rapporten avser	41
6.1.2	Åtgärder att vidta inom uppdraget	41
6.2	Genomförda aktiviteter	43
6.3	Uppnådda resultat	45
6.4	Koppling till strategins mål	46
6.4.1	Koppling till de strategiska områdenas mål	46
6.4.2	Koppling till livsmedelsstrategins övergripande mål	47
6.5	Fortsatt arbete	48
7	Vattenbrukspaketet	50
7.1	Om uppdraget	50
7.1.1	Uppdraget rapporten avser	50
7.1.2	Åtgärder att vidta inom uppdraget	50
7.2	Genomförda aktiviteter	51
7.3	Uppnådda resultat	52
7.4	Koppling till strategins mål	52
7.4.1	Koppling till de strategiska områdenas mål	52
7.4.2	Koppling till livsmedelsstrategins övergripande mål	53
7.5	Fortsatt arbete	53
8	Utveckla arbetet med exportgodkännanden för svenska livsmedel och jordbruksvaror	54
8.1	Om uppdraget	54
8.1.1	Uppdraget rapporten avser	54
8.1.2	Åtgärder att vidta inom uppdraget	54
8.2	Genomförda aktiviteter	55
8.3	Uppnådda resultat	56
8.4	Koppling till strategins mål	56
8.4.1	Koppling till de strategiska områdenas mål	56
8.4.2	Koppling till livsmedelsstrategins övergripande mål	57
8.5	Fortsatt arbete	57

9	Utveckla arbetet med exportgodkännanden för svenska livsmedel och jordbruksvaror genom att finansiera den verksamhet som syftar till att få svenska anläggningar godkända för export till tredje land	58
9.1	Om uppdraget	58
9.1.1	Uppdraget rapporten avser	58
9.1.2	Åtgärder att vidta inom uppdraget	59
9.2	Genomförda aktiviteter	59
9.3	Uppnådda resultat	59
9.4	Koppling till strategins mål	60
9.4.1	Koppling till de strategiska områdenas mål	60
9.4.2	Koppling till livsmedelsstrategins övergripande mål	60
9.5	Fortsatt arbete	60
10	Uppdrag till samordningsfunktionen för EKO att fortsätta sin verksamhet	61
10.1	Om uppdraget	61
10.1.1	Uppdraget rapporten avser	61
10.1.2	Åtgärder att vidta inom uppdraget	61
10.2	Genomförda aktiviteter	62
10.3	Uppnådda resultat	64
10.4	Koppling till strategins mål	65
10.4.1	Koppling till de strategiska områdenas mål	65
10.4.2	Koppling till livsmedelsstrategins övergripande mål	66
10.5	Fortsatt arbete	66
11	Justeringsförslag	67

2 Uppföljning och utvärdering av livsmedelsstrategin samt livsmedelskedjans utveckling totalt

2.1 Om uppdraget

Jordbruksverket ska löpande följa och utvärdera livsmedelskedjans utveckling över tid samt följa och utvärdera genomförandet av livsmedelsstrategin (N2019/03241/JL, N2017/01029/SUN). Av uppdragen framgår att Jordbruksverket i samråd med berörda (icke namngivna) myndigheter ska göra en årlig uppföljning och utvärdering som ska lämnas till Regeringskansliet senast den 31 mars varje år med en fördjupad analys vart fjärde år. Den första fördjupade analysen lämnades den 20 december 2020.

2.1.1 Uppdraget rapporten avser

Regler och villkor

- Analyser av den samlade regelgivningen för livsmedelskedjan
- Förenkling genom utveckling av verksamt.se
- Strategisk kompetensförsörjning
- Kompetenscentrum för hållbar hantering av vatten i jordbruket
- Vidareutveckla svenskt vattenbruk
- Stärka Växtskyddsrådet
- Säkra tillgången till växtskyddsmedel för mindre användningsområden
- Avelsarbete på regnbåge
- Förenklingspaket för ökad tillväxt i hela livsmedelskedjan
- Stärkt finansiering av åtgärder inom ramen för havs- och fiskeriprogrammet
- Kontroll av musslor och ostron

Konsument och marknad

- Ett kraftfullt vildsvinspaket
- Insatser mot livsmedelsfusk
- Minskat matsvinn
- Vidareutveckling av Nyckelhålet
- Verka för en fortsatt utveckling av offentliga måltider
- Satsning på att få svenska anläggningar godkända för export till tredje land
- Ökat marknadstillträde

- Ett livsmedelsexportprogram med fokus på små och medelstora företag
- Ett regionalt exportprogram för livsmedelsföretag
- Fortsatt satsning på livsmedelsexportansvariga stationerade på potentiella tillväxtmarknader
- Samordningsfunktionen EKO
- Eldrimner
- Arbeta för likvärdig kontroll

Kunskap & innovation

- Utveckla kompetenscentrum för växtförädling
- Sweden Food Arena
- Innovationsfrämjande arbete med fokus på livsmedelskedjan
- Medel till Nationella forskningsprogrammet
- Studie för utveckling av kött- och charkutbildningar

Tvärgående

- Samordning av livsmedelsstrategin
- Uppföljning och utvärdering av livsmedelsstrategin
- Annat, specificera:

2.1.2 Åtgärder att vidta inom uppdraget

Av uppdraget framgår att Jordbruksverket i samråd med berörda myndigheter ska göra en årlig uppföljning och utvärdering och en fördjupad analys vart fjärde år. I uppdraget ingår även att formulera relevanta indikatorer.

Jordbruksverkets rapport Utvärdering och uppföljning av livsmedelsstrategin – årsrapport 2021 lämnades till Näringsdepartementet och Tillväxtverket i mars 2021.

De årliga rapporterna utgår ifrån det övergripande målet i livsmedelsstrategin samt målen för de tre strategiska områdena (Regler och villkor, Konsument och marknad samt Kunskap och innovation). Målformuleringarna i dessa fyra mål har avgjort vad som ska följas upp och vilka indikatorer som behövs.

Syftet med den årliga utvärderingen och uppföljningen är att förse regeringen, Tillväxtverket och berörda aktörer med relevanta beslutsunderlag för det vidare arbetet med livsmedelsstrategins genomförande. Ambitionen är att kontinuerligt förbättra rapporterna i nära dialog med samrådsmyndigheter och näringen.

2.2 Genomförda aktiviteter

Sammanfattning

Den mest betydande aktiviteten var framtagandet och publiceringen av rapporten Utvärdering och uppföljning av livsmedelsstrategin – årsrapport 2021 (RA2021:1), samt publicering av kortversionen. Andra betydande aktiviteter var att kommunicera och sprida rapportens resultat.

Den huvudsakliga aktiviteten var framtagandet och publiceringen av rapporten Utvärdering och uppföljning av livsmedelsstrategin – årsrapport 2021 (RA2021:1), samt publicering av kortversionen av rapporten för att öka läsbarheten.

Delaktiviteter syftade till att bl.a. utvärdera, utveckla, förbättra och skriva den årliga rapporten. Exempel på förbättringar i årsrapporten 2021 är en mer läsbar struktur, utbyggnad av rapportens avsnitt som rör miljö- och resurseffektivitet, att en omsättningsgräns tillämpas för att exkludera företag som inte bedriver någon egentlig livsmedelsproduktion och att ett urval av åtgärder i den andra handlingsplanen inkluderades i rapporten.

Efter det att rapporten publicerades genomfördes flera aktiviteter för att kommunicera och sprida rapportens resultat. Pandemin gjorde att inga fysiska möten, workshops eller presentationer kunde hållas utan allt genomfördes digitalt.

Rapportens resultat har bl.a. presenterats på KSLA, Mistra Food Futures, SLU Future Foods, Miljömålsrådet, Tillväxtverket, Näringsdepartementet, SLU:s mjölkvecka och för Chiles ambassad.

2.3 Uppnådda resultat

Sammanfattning

Rapporten Utvärdering och uppföljning av livsmedelsstrategin – årsrapport 2021 (RA2021:1) har ökat kunskapen om livsmedelskedjan, bidragit till livsmedelsstrategins genomförande och utgjort underlag till budgetpropositionen.

Rapporten visar hur livsmedelskedjan har utvecklats utifrån livsmedelsstrategins övergripande mål och målen för de tre strategiska områdena. Rapporten studerar livsmedelsproduktionens produktivitet, miljö- och resurseffektivitet och diskuterar hur livsmedelskedjan har utvecklats i olika regioner. I rapporten följs ett urval av åtgärder i livsmedelsstrategins första och andra handlingsplan upp..

Rapporten Utvärdering och uppföljning av livsmedelsstrategin – årsrapport 2021 har ökat kunskapen om livsmedelskedjan, bidragit till livsmedelsstrategins genomförande och utgjort ett underlag till budgetpropositionen. Vår bedömning är att rapporten har en bred förankring, baserat på att den används som underlag i budgetpropositionen, att hänvisningar frekvent görs till rapporten samt att myndigheter, organisationer och företag önskar presentationer av rapporten. Rapporternas resultat sprids bl.a. genom seminarieriet Nytt från Jordbruksverket om livsmedelsstrategin, presentationer på interna och externa möten samt blogginlägg.

Efter rapportens publicerande har rapportens resultat presenterats på bl.a. KSLA, Mistra Food Futures, SLU Future Foods, Miljömålsrådet, Tillväxtverket, Näringsdepartementet, SLU:s mjölkvecka och för Chiles ambassad. Resultaten har även kommunicerats i seminarieriet Nytt från Jordbruksverket om livsmedelsstrategin (juni 2021) och på den nationella konferensen om livsmedelsstrategin (december 2021). Rapporten och dess identifierade indikatorer används även som input i bl.a. Miljömålsrådets syntesarbete som leds av Livsmedelsverket och i Mistra Food Futures.

Rapportens sammanfattning

För att Sverige ska kunna nå det övergripande målet om en ökad produktion i hela livsmedelskedjan samtidigt som relevanta miljömål nås, behöver företagen ha en god konkurrenskraft. Konkurrenskraft handlar om förmågan att bedriva verksamhet som är lönsam på lång sikt. För att kunna göra det behöver företagen kunna möta kundernas preferenser och ha en kostnadseffektiv produktion.

Produktionen fortsätter att öka i livsmedelskedjan, trots oförändrad lönsamhet och konkurrenskraft i livsmedelskedjan som helhet. Produktionen ökade mest i restaurangledet mellan åren 2011 och 2018, men det var också i restaurangledet som lönsamheten minskade mest. Positivt är att lönsamheten ökade i primärproduktionen mellan åren 2016 och 2019.

En hållbar utveckling förutsätter att produktionen kan öka samtidigt som effekter på miljö och klimat minskar, eller inte förvärras. Inom vissa områden går utvecklingen åt rätt håll, t.ex. har överskotten i växtnärbalanser minskat över tid och ligger fortsatt lågt trots ökad avkastning på vissa grödor. Men utvecklingen visar också på områden som är i behov av ett trendbrott, till exempel måste situationen för odlingslandskapets biologiska mångfald förbättras och användningen av växtskyddsmedel bli mer hållbar.

Livsmedelskedjan har potential att bidra till tillväxt i hela landet, men det är i storstadsregionerna som arbetstillfällena skapas till följd av ökad tillväxt. Det är främst restaurang och livsmedelshandel som bidrar till ökad sysselsättning, och då både i städer och på landsbygder. Inom primärproduktion och livsmedelsindustri pågår en strukturrationalisering vilket i kombination med ökad automatisering, gör att antalet arbetstillfällena utvecklas svagt trots växande förädlingsvärden.

I en internationell jämförelse satsar Sverige lite på livsmedelsorienterad forskning, men just forskning och innovation är centralt för att skapa en långsiktig produktivitetstillväxt och ökande förädlingsgrad i livsmedelskedjan. Det är också ökad produktivitet och högre förädlingsgrad som skapar lönsamma och konkurrenskraftiga företag, vilket behövs för att nå livsmedelsstrategins mål. Det är därför positivt att det pågår ett stort arbete med att stärka innovationskraften i livsmedelskedjan. I regeringens forskningsproposition för åren 2021–2024 nästan fyrdubblas statliga medel till livsmedelsforskning.

2.4 Koppling till strategins mål

Uppdraget har en tydlig koppling till livsmedelsstrategins övergripande mål och målen för de tre strategiska områdena, eftersom vad som ska följas upp har identifierats utifrån skrivningar i dessa mål. Projektet bidrar till att livsmedelsstrategins utvärderas och följs upp genom att grundläggande och specifika indikatorer för hela livsmedelskedjan tas fram, levereras och används i de årliga rapporterna och fördjupningsstudierna kombinerat med kvalitativa resonemang och kvantitativa analyser

De årliga rapporterna utgår ifrån det övergripande målet i livsmedelsstrategin samt målen för de tre strategiska områdena (Regler och villkor, Konsument och marknad samt Kunskap och innovation). Målformuleringarna i dessa mål har avgjort vad som ska följas upp och vilka indikatorer som behövs för detta. Genom att analysera utvecklingen av bl.a. lönsamhet, konkurrenskraft, produktion och produktivitet kan vi se om utvecklingen går åt rätt håll, eller om andra insatser behövs för att nå livsmedelsstrategins mål.

I statistikbilagorna H-K i Rapporten Utvärdering och uppföljning av livsmedelsstrategin – årsrapport 2021) visas vad som ska mätas, vilken indikator som används samt utvecklingen baserat på målformuleringarna i livsmedelsstrategins övergripande mål och målen för de tre strategiska områdena.

2.4.1 Koppling till de strategiska områdenas mål

Sammanfattning

I statistikbilagorna H-K i Rapporten Utvärdering och uppföljning av livsmedelsstrategin – årsrapport 2021 (RA2021:1) visas vad som ska mätas, vilken indikator som används samt utvecklingen baserat på målformuleringarna i livsmedelsstrategins övergripande mål och målen för de tre strategiska områdena. Dessa syftar till att visa om utvecklingen går åt rätt håll, eller om ytterligare insatser kan behövas. Utvecklingen lyfts vid behov in i själva rapporten.

2.4.2 Koppling till livsmedelsstrategins övergripande mål

Sammanfattning

Uppdraget bidrar till att livsmedelsstrategins övergripande mål samt målen för de tre strategiska områdena utvärderas och följs upp genom att grundläggande och specifika indikatorer för hela livsmedelskedjan tas fram, levereras och används i de årliga rapporterna och fördjupningsstudierna kombinerat med kvalitativa resonemang och kvantitativa analyser.

De årliga rapporterna utgår ifrån det övergripande målet i livsmedelsstrategin samt målen för de tre strategiska områdena (Regler och villkor, Konsument och marknad samt Kunskap och innovation). Målformuleringarna i dessa mål har avgjort vad som ska följas upp och vilka indikatorer som behövs för detta. Genom att analysera utvecklingen av bl.a. lönsamhet, konkurrenskraft, produktion och produktivitet kan vi se om utvecklingen går åt rätt håll, eller om andra insatser behövs för att nå livsmedelsstrategins mål.

2.5 Fortsatt arbete

Då livsmedelsstrategin löper fram till 2030 är det nödvändigt att de årliga rapporterna kontinuerligt förbättras för att på bästa sätt bidra till genomförandet av livsmedelsstrategin och att målen nås. Avsikten med årsrapporten år 2022 är att utveckla kapitlet om utvärdering av åtgärder i handlingsplanen samt beskrivningen om utvecklingen för valda indikatorer inom de miljömässiga och sociala dimensionerna av en hållbar livsmedelskedja. I kapitlet om utvärdering av åtgärder i livsmedelsstrategins handlingsplaner kommer Tillväxtverkets sammanställning av alla åtgärders lägesrapporter bli ett viktigt underlag. Livsmedelsstrategin är en tillväxtstrategi och det betonas att det ska vara en hållbar produktionsökning och därför kommer avsnitten om de miljömässiga och sociala dimensionerna utvecklas, liksom vilka indikatorer som används för att följa utvecklingen.

Den feedback vi får vid olika informationsinsatser kan visa på punkter som kan behöva utvecklas i kommande rapporter.

Fördjupade analyser ska göras vart fjärde år fram till 2030. Den andra fördjupade analysen ska göras under 2024. Baserat på erfarenheterna från 2020 att både genomföra en årsrapport och en fördjupningsanalys under samma år och för att säkerställa fortsatt hög kvalitet av både årsrapporten och den fördjupade analysen bedömer Jordbruksverket att det behövs mer medel 2024.

3 Säkra tillgången till växtskyddsmedel för mindre användningsområden

3.1 Om uppdraget

Jordbruksverket ska ge stöd för arbetet med att utveckla och säkra växtskyddsmedel, för ett hållbart växtskydd för grödor som odlas i liten omfattning eller som har mindre användningsområden (N2019/03241/JL, N2017/02364/SUN). Uppdraget ska bidra till att förbättra tillgången till växtskyddsmedel som effektivt kan hantera de växtskadegörare som inverkar på odlingen och minimera riskerna och konsekvenserna för människors hälsa och miljö.

I artikel 51.3 i förordning (EG) nr 1107/2009 om utsläppande av växtskyddsmedel på marknaden och om upphävande av rådets direktiv 79/117/EEG och 91/414/EEG regleras vilka åtgärder medlemsstaterna får vidta för att underlätta eller uppmuntra inlämnandet av ansökningar om att produktgodkännandet av redan godkända växtskyddsmedel ska utvidgas till att gälla mindre användningsområden. Mindre användningsområden definieras i förordningens artikel 3.26 ”*användning av ett växtskyddsmedel i en särskild medlemsstat på växter eller växtprodukter som*

a) inte odlas i större omfattning i den medlemsstaten, eller

b) odlas i stor omfattning, för att fylla ett exceptionellt växtskyddsbehov.”

De grödor som omfattas av projektet är därmed i princip den yrkesmässiga trädgårdsodlingen på friland och i växthus, men även jordbruksgrödor som sojabönor eller vallfrö.

3.1.1 Uppdraget rapporten avser

<p>Regler och villkor</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ Analyser av den samlade regelgivningen för livsmedelskedjan ☐ Förenkling genom utveckling av verksamt.se ☐ Strategisk kompetensförsörjning ☐ Kompetenscentrum för hållbar hantering av vatten i jordbruket ☐ Vidareutveckla svenskt vattenbruk ☐ Stärka Växtskyddsrådet ☒ Säkra tillgången till växtskyddsmedel för mindre användningsområden ☐ Avelsarbete på regnbåge ☐ Förenklingspaket för ökad tillväxt i hela livsmedelskedjan ☐ Stärkt finansiering av åtgärder inom ramen för havs- och fiskeriprogrammet ☐ Kontroll av musslor och ostron <p>Konsument och marknad</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ Ett kraftfullt vildsvinspaket ☐ Insatser mot livsmedelsfusk ☐ Minskat matsvinn ☐ Vidareutveckling av Nyckelhålet ☐ Verka för en fortsatt utveckling av offentliga måltider ☐ Satsning på att få svenska anläggningar godkända för export till tredje land ☐ Ökat marknadstillträde	<ul style="list-style-type: none"> ☐ Ett livsmedelsexportprogram med fokus på små och medelstora företag ☐ Ett regionalt exportprogram för livsmedelsföretag ☐ Fortsatt satsning på livsmedelsexportansvariga stationerade på potentiella tillväxtmarknader ☐ Samordningsfunktionen EKO ☐ Eldrimner ☐ Arbeta för likvärdig kontroll <p>Kunskap & innovation</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ Utveckla kompetenscentrum för växtförädling ☐ Sweden Food Arena ☐ Innovationsfrämjande arbete med fokus på livsmedelskedjan ☐ Medel till Nationella forskningsprogrammet ☐ Studie för utveckling av kött- och charkutbildningar <p>Tvärgående</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ Samordning av livsmedelsstrategin ☐ Uppföljning och utvärdering av livsmedelsstrategin ☐ Annat, specificera:
---	---

3.1.2 Åtgärder att vidta inom uppdraget

Jordbruksverket ska ge stöd för arbetet med att utveckla och säkra växtskyddsmedel, för ett hållbart växtskydd för grödor som odlas i liten omfattning eller som har mindre användningsområden. Att säkra tillgången till växtskyddsmedel för mindre användningsområden ska bidra till att förbättra tillgången till växtskyddsmedel som effektivt kan hantera de växtskadegörare som inverkar på odlingen och minimera riskerna och konsekvenserna för människors hälsa och miljö.

I artikel 51.3 i förordning (EG) nr 1107/2009 regleras vilka åtgärder medlemsstaterna får vidta för att underlätta eller uppmuntra inlämnandet av ansökningar om att produktgodkännandet av redan godkända växtskyddsmedel ska utvidgas till att gälla mindre användningsområden. Mindre användningsområden definieras i förordningens artikel 3.26.

3.2 Genomförda aktiviteter

Sammanfattning

Största delen av anslaget för projektet betalas ut till Lantbrukarnas Ekonomi AB (LEAB) genom LRF som ansvarar för att praktiskt genomföra projektet med att planera fältförsök och andra studier samt lämna in ansökningar om godkännanden till Kemikalieinspektionen. Tolv ansökningar beviljades under 2021. Projektet har också genomfört 35 försök och visat upp försöksresultaten vid sex odlarträffar. Från anslaget har Jordbruksverket också betalt Sveriges medfinansiering av EU:s samordningsfunktion Minor Uses Coordination Facility. Jordbruksverket har också bidragit med eget arbete genom växtskyddscentralerna.

LRF driver projektet "Minor use" dit 5,7 miljoner kronor av anslaget går. Tillsammans med styrgrupp och rådgivare går man igenom vilka behov som finns utifrån skadegörare och tillgång på växtskyddsmedel. Syftet med LRF:s Minor Use-projekt är att ta fram underlag till ansökningar om godkännande av växtskyddsmedel i syfte att de ska bli tillgängliga för svenska odlare. LRF driver arbetet genom att bland annat inventera växtskyddsproblem, beställa fältförsök eller resthaltstudier samt utforma ansökningar om godkännande till Kemikalieinspektionen. Försöken och ansökningarna kan avse både kemiska och icke-kemiska växtskyddsmedel, som till exempel såpa och stärkelse.

Arbetet redovisas vid den årliga ansökan och i rapporten till Jordbruksverket. Under 2021 genomfördes 35 försök i fält och i växthus. Flera av de aktiviteter som bedrivs är fleråriga, för att få resultat som underlag till ansökningarna. Försöken används också för att ta ställning till om produkten i sig och/eller behandlingen med preparatet ger önskat resultat som faktiskt ska leda till en ansökan. Under 2021 beviljade Kemikalieinspektionen tolv ansökningar varav sex hade skickats in under 2020. Flera av de elva ansökningar som skickades in 2021 kommer att beslutas under 2022.

Under växtsäsongen visas försöken och försöksresultaten presenteras för odlare, rådgivare och produktägande företag. Under 2021 hölls sex odlarträffar i Skåne, på Öland och på Gotland, med totalt ca 150 deltagare. Visningen av försök i växthusodling har varit digitala på grund av pandemin.

Det svenska Minor use-projektet ingår också sedan 2020 i ett treårigt Interreg-projekt "Regionalt netværk og samarbejde om plantebeskyttelse i specialafgrøder". LRF deltar genom projektbudgeten för Minor use-projektet och Jordbruksverkets deltagande finansieras av Jordbruksverket via landsbygdsprogrammet.

Inom Minor use-projektets styrgrupp handlar Jordbruksverkets arbete också om att bidra med expertkunskap i sakfrågor, vid framtagning av försöksplaner, vid genomförande av försök och med hjälp vid ansökningar till Kemikalieinspektionen. Det arbete Jordbruksverket deltar i inom ramen för EU-sekretariatet omfattar dels övergripande frågor som tolkningar, förenklingsarbete och att ta fram riktlinjer, dels arbete i ämnesgrupper som handlar om frukt och bär, grönsaker, prydnadsväxter och plantskola, kryddväxter samt utsäde. Växtskyddsrådgivarnas arbete inkluderar också

internationellt arbete inom ramen för EU:s samordningsfunktion och inom EPPO¹, likväl som och arbete med harmonisering och förenkling av terminologin i Sverige för växtskyddsmedel inom den yrkesmässiga trädgårdsodlingen.

3.3 Uppnådda resultat

Sammanfattning

Det viktigaste resultatet för 2021 är att Kemikalieinspektionen godkänt 12 ansökningar under året så att de växtskyddsmedlen blivit tillgängliga. Med resultatspridningen från fältförsöken inom projektet ges odlarna även kunskap om växtskadegörarna och lämpliga strategier för bekämpning av dem. Försöksresultaten redovisas även i fackpress och i nyhetsbrev. Sammanställning av ansökningar och Kemikalieinspektionens beslut finns på LRF:s webbsida för projektet.

3.4 Koppling till strategins mål

3.4.1 Koppling till de strategiska områdenas mål

Sammanfattning

Uppdraget ingår i livsmedelsstrategins strategiska område Regler och villkor och delområdet hållbart växtskydd, där uppdraget att säkra tillgången till växtskyddsmedel för mindre användningsområden är en del av de långsiktiga satsningarna. Uppdraget och det projekt som bedrivs är viktigt för konkurrenskraften för den svenska yrkesmässiga trädgårdsodlingen.

3.4.2 Koppling till livsmedelsstrategins övergripande mål

Sammanfattning

Genom att växtskyddsmedel görs tillgängliga för odlare så förbättras förutsättningarna att bedriva en lönsam och effektiv odling av grödor som odlas i mindre omfattning.

---

¹ European and Mediterranean Plant Protection Organization.

3.5 Fortsatt arbete

Arbetet kommer att bedrivas på samma sätt under 2022. Samarbetet mellan Jordbruksverket och LRF fungerar bra, och inom ramen för projektet och ansökningarna till Kemikalieinspektionen har LRF utvecklat ett samarbete med andra aktörer som lämnar in ansökningar, som till exempel Frö- och oljeväxtodlarna, Lantmännen och Föreningen Sveriges skogsplantskoleproducenter.

Jordbruksverket anser också att stödet från anslaget som vi ger till EU:s samordningsfunktion Minor Uses Coordination Facility är viktigt för Sverige. Som ett litet land har Sverige stor nytta av att ta del av de stora producentländernas försök och erfarenheter. Samordningsfunktionen är beroende av frivilliga bidrag från medlemsländerna. Sverige har en plats i samordningsfunktionens styrgrupp som bemannas av Jordbruksverket.

Jordbruksverkets växtskyddsrådgivare deltar i arbetet med ”minor use” på flera olika sätt, vilket inte finansieras av Minor use-projektet utan för närvarande av landsbygdsprogrammet (ca 100 arbetsdagar fördelat på fyra personer).

4 Växtskyddsrådet

4.1 Om uppdraget

Uppdraget avser Växtskyddsrådet (N2019/03241/JL och N2017/02364/SUN).

4.1.1 Uppdraget rapporten avser

Regler och villkor

- Analyser av den samlade regelgivningen för livsmedelskedjan
- Förenkling genom utveckling av verksamt.se
- Strategisk kompetensförsörjning
- Kompetenscentrum för hållbar hantering av vatten i jordbruket
- Vidareutveckla svenskt vattenbruk
- Stärka Växtskyddsrådet
- Säkra tillgången till växtskyddsmedel för mindre användningsområden
- Avelsarbete på regnbåge
- Förenklingspaket för ökad tillväxt i hela livsmedelskedjan
- Stärkt finansiering av åtgärder inom ramen för havs- och fiskeriprogrammet
- Kontroll av musslor och ostron

Konsument och marknad

- Ett kraftfullt vildsvinspaket
- Insatser mot livsmedelsfusk
- Minskat matsvinn
- Vidareutveckling av Nyckelhålet
- Verka för en fortsatt utveckling av offentliga måltider
- Satsning på att få svenska anläggningar godkända för export till tredje land
- Ökat marknadstillträde

- Ett livsmedelsexportprogram med fokus på små och medelstora företag
- Ett regionalt exportprogram för livsmedelsföretag
- Fortsatt satsning på livsmedelsexport-ansvariga stationerade på potentiella tillväxtmarknader
- Samordningsfunktionen EKO
- Eldrimner
- Arbeta för likvärdig kontroll

Kunskap & innovation

- Utveckla kompetenscentrum för växtförädling
- Sweden Food Arena
- Innovationsfrämjande arbete med fokus på livsmedelskedjan
- Medel till Nationella forskningsprogrammet
- Studie för utveckling av kött- och charkutbildningar

Tvärgående

- Samordning av livsmedelsstrategin
- Uppföljning och utvärdering av livsmedelsstrategin
- Annat, specificera:

4.1.2 Åtgärder att vidta inom uppdraget

För att uppnå mål inom det strategiska området Regler och villkor ska följande åtgärder vidtas:

- Växtskyddsrådets arbete ska stödja prövningen av produktgodkännande enligt Växtskyddsmedelsförordning (EG) nr 1107/2009 och bidra till en effektiv godkännandeprocess.
- Växtskyddsrådets arbete ska underlätta arbetet att uppnå kraven i hållbarhetsdirektivet 2009/128/EG.
- Växtskyddsrådet ska bistå med att utreda effektiva och hållbara förebyggande åtgärder och bekämpningsåtgärder för växtskadegörare samt att förbättra tillgången till växtskyddsmedel.

I regeringsbeslutet anges särskilt uttryckt att Växtskyddsrådet ska bistå med att:

- Tillsammans med företag och bransch utveckla omvärldsbevakningen kring exempelvis förändringar i lagstiftning, rättspraxis, EU-processer, vägledningar, beslut om verksamt ämne samt analysera konsekvenser sådana förändringar får för myndigheter och företag.
- Utveckla dialog med företag och bransch i syfte att öka kunskapen om marknaden i relation till vilka behov som odlare har av att kunna hantera skadegörare eller ogräs med någon växtskyddsmedel, på både kort och lång sikt samt vilka behov företagen har i fråga om information och stöd från myndigheter.
- Öka kunskapen hos såväl myndigheter som företag och andra intressenter samt utveckla strategier för att fasa ut kemiska växtskyddsmedel med oacceptabla effekter på hälsa och miljö och introducera växtskyddsmedel med låg risk eller alternativa metoder och tekniker.
- Föra en dialog med berörda intressenter och öka kunskapen om samhällsekonomiska effekter och övergripande miljöeffekter som växtskyddsmedelslagstiftningen medför.
- Öka kunskapen hos myndigheter om odlingsförhållanden och diskutera med myndigheter, företag och intressenter om hur ändamålsenliga riskhanteringsåtgärder kan utformas. I detta ingår bland annat att diskutera effektiva doser.
- Öka kunskapen hos myndigheter, företag och intressenter om jordbruksdrift med syfte att förbättra prövningsprocessen utifrån praktiska odlingsperspektiv såsom årscykler och växtföljd.

4.2 Genomförda aktiviteter och uppnådda resultat

Sammanfattning

Under året har en rad aktiviteter och uppdrag genomförts eller påbörjats inom ramen för Växtskyddsrådets uppdrag. Några av de mest betydande listas här:

* Ett särskilt fokus har legat på att starta upp Major use-arbetet, en samverkan i branschen med berörda aktörer för att hitta lösningar på växtskyddsbehov inom de större grödorna. Särskilda insatser har under 2021 riktats mot kritiska behov av växtskyddsmetoder mot vissa insektsangrepp, som saknar lösning inför 2022. Aktiviteten har bidragit till att dessa behov nu diskuteras i näringen.

* SLU har haft i uppdrag av Växtskyddsrådet att ta fram en kunskapssammanställning kring Hållbara odlingsystem med avseende på växtskydd. I slutrapporten föreslås ett antal nya indikatorer för att framåt kunna mäta hållbarheten utifrån fler dimensioner än vad som görs idag. Målgruppen är myndigheter som har i uppdrag att utveckla och beskriva hållbarheten i svenska odlingsystem.

* SLU Centrum för Kemiska Bekämpningsmedel i miljön, har under 2021 på uppdrag av Växtskyddsrådet genomfört en omfattande utvärdering av miljöövervakningsdata för diflufenikan och möjliga påverkansfaktorer för haltvariationer. Studien utgör ett viktigt underlag för att utvärdera effekterna av diflufenikankampanjen och behov av ytterligare åtgärder. Målgruppen för studien är lantbruket, lantbruksorganisationer, branschorganisationer, återförsäljare, rådgivare och myndigheter som arbetar för ökad hållbarhet i svenska odlingsystem.

* Växtskyddsrådet arbetar vidare med att föreslå lämpliga åtgärder som kan bidra till att läckage av växtskyddsmedel från växthus till omgivningen ska minimeras. HIR Skåne har genomfört och redovisat ett kartläggningsarbete av läckagevägarna i olika växthustyper, åtgärder och kostnader för dessa. Som en följd av detta diskuteras inom Säkert växtskydd att under 2022 arbeta mer aktivt kring "Säkert växthus" med syfte att uppmärksamma problematiken som finns kring växthusen.

* Precisionsbekämpning av skadegörare och ogräs är ett sätt att både minska risker och öka effektiviteten vid bekämpningsinsatserna i odlingen vilket också leder till stora kostnadsbesparingar och miljövinster genom en minskad användning av kemiska växtskyddsmedel. Jordbruksverkets rådgivningsenheter har på uppdrag av Växtskyddsrådet genomfört en kartläggning och analys av området och föreslår till exempel att det bör inrättas ett investeringsstöd för att få lantbrukarna att våga investera i ny teknik för precisionsbekämpning.

4.2.1 Organisation och deltagare i Växtskyddsrådet

I enlighet med regeringens beslut är utöver Jordbruksverket representanter för Kemikalieinspektionen, Naturvårdsverket, Livsmedelsverket, Havs- och vattenmyndigheten, Sveriges Lantbruksuniversitet, Lantbrukarnas Riksförbund, Föreningen Sveriges Spannmålsodlare, Svenskt Växtskydd, Hushållningssällskapen samt Naturskyddsföreningen inbjudna att delta i Växtskyddsrådet. Växtskyddsrådet utgörs sammantaget av 11 organisationer och består av 16 ledamöter och 12 suppleanter.

Jordbruksverket ansvarar för och leder Växtskyddsrådets arbete. Det gemensamt inrättade sekretariatet är bemannat av två personer, en heltidstjänst från vardera Jordbruksverket och Kemikalieinspektionen. Sekretariatet finansieras med 2 miljoner kronor av Växtskyddsrådets budget. Sekretariatet planerar, driver och genomför arbetet tillsammans med deltagande myndigheter och organisationer enligt den handlingsplan som rådet gemensamt tagit fram och enats kring.

4.2.2 Möten under 2021

Växtskyddsrådet har under 2021 haft fyra möten varav ett ute i fält. Hållbara odlingssystem med avseende på växtskydd, olika organisationers växtskyddsstrategier, tillståndsplikt för spridning av växtskyddsmedel inom vattenskyddsområden samt läckage av växtskyddsmedel från växthus har varit teman vid Växtskyddsrådets möten under året.

4.2.3 Resurser 2021

Jordbruksverket beviljades i enlighet med regeringens beslut N2019/03241/JL den 19 december 2019 tre miljoner kronor årligen under perioden 2020–2025 för att genomföra Växtskyddsrådets uppdrag. Summan har finansierat det gemensamma sekretariatet, vissa omkostnader kopplat till Växtskyddsrådets årliga möten och olika aktiviteter enligt uppdraget. Den utökade budgeten, cirka en miljon kronor, har använts för att genomföra uppdrag om Major use, Hållbara odlingssystem, Diflufenikampanjens effekter, enkätfrågor om alternativa medel och makro-organismer i växthus samt Läckage från växthus enligt nedanstående beskrivning.

4.2.4 Aktiviteter och uppnådda resultat under 2021

De aktiviteter som genomförts under 2021 beskrivs punktvis nedan. Redovisningen av aktiviteter följer uppställningen i Växtskyddsrådets uppdrag (se punktlista i stycke **Error! Reference source not found.**). En mer detaljerad beskrivning av planerade aktiviteter finns i Växtskyddsrådets gemensamt beslutade handlingsplan, se Växtskyddsrådets webbplats:

Växtskyddsrådets arbete ska stödja prövningen av produktgodkännande enligt Växtskyddsmedelsförordning 1107/2009 och bidra till en effektiv godkännandeprocess

- I Kemikalieinspektionens beslut om godkännande av växtskyddsmedel kan det förekomma begreppsvariationer med exempelvis olika benämningar på samma gröda eller inkonsekvent användning av plural eller singular. Ett arbete har tidigare genomförts för en enhetligare

begreppsanvändning för trädgårdsgrödor. Växtskyddsrådets sekretariat har nu initierat en arbetsgrupp för att skapa liknande rutiner för de större grödorna.

Växtskyddsrådets arbete ska underlätta arbetet att uppnå kraven i hållbarhetsdirektivet 2009/128/EG

- *Fokus på mål 5 i Sveriges nationella handlingsplan för hållbar användning av växtskyddsmedel: Hållbara odlingssystem ska utvecklas.* Under 2020–2021 har SLU haft i uppdrag från Växtskyddsrådet att ta fram en kunskapssammanställning kring Hållbara odlingssystem med avseende på växtskydd. I slutrapporten föreslås idéer till ett antal nya indikatorer för att framåt kunna mäta hållbarheten utifrån fler dimensioner än vad som görs idag. Nuvarande indikatorer för hållbart växtskydd är framför allt kopplade till användningen av växtskyddsmedel och miljömässiga risker kopplade till kemiskt växtskydd. Utifrån förslag på indikatorer i rapporten har två nya studier initierats:
  - En fördjupad analys av möjligheter att skapa indikatorer för skadegörare, skördebortfall och resistensutveckling samt hur variationer i dessa parametrar förhåller sig till tillgång och användning av växtskyddsåtgärder.
  - En analys av förutsättningar att skapa en ekonomisk indikator bland förslagen i ovanstående punkt.
- *Precisionsbekämpning för hållbar användning av bekämpningsmedel.* Precisionsbekämpning av skadegörare och ogräs är ett sätt att både minska risker och öka effektiviteten vid bekämpningsinsatserna i odlingen vilket också leder till stora kostnadsbesparingar och miljövinster genom en minskad användning av kemiska växtskyddsmedel. Med hjälp av avancerade mät- och analysmetoder kan automatiserad styrning av skötselåtgärder utföras med hög precision. Team ogräs/teknik vid Jordbruksverkets rådgivningsenheter har på uppdrag av Växtskyddsrådet genomfört en kartläggning och analys av området. Resultatet har sammanställts i en rapport som publicerats 2021. Åtgärder som föreslås är bland annat att inrätta ett investeringsstöd för att få lantbrukarna att våga investera i ny teknik för precisionsbekämpning, att kartlägga utrustningsnivån på landets sprutor genom att analysera befintliga data från funktionstestprotokollen och att komplettera fiberutbyggnaden på landsbygden för att uppnå tillräcklig täckning och/eller signalstyrka. Växtskyddsrådet arbetar vidare med att få ökad spridning av rapporten och dess slutsatser om möjligheter till utveckling.
- *Riskindikatorer för kemiska växtskyddsmedel.* Kemikalieinspektionens riskindex ingår i uppföljningen av miljömålet Giftfri Miljö och utgör också en av uppföljningsindikatorerna för Sveriges nationella handlingsplan för hållbar användning av växtskyddsmedel. Växtskyddsrådets sekretariat arrangerade hösten 2021 ett kort webinarium om indexet.

- *Ökat fokus på skydd av pollinerande insekter.* I Sveriges nationella handlingsplan för hållbar användning av växtskyddsmedel för perioden 2019–2022 har ett nytt mål inkluderats: Användningen av växtskyddsmedel som är skadliga för pollinerande insekter ska anpassas så att riskerna minimeras. Växtskyddsrådet har 2021 genomfört en bred workshop om hur pollinatörer bättre kan inkluderas och omfattas av jordbruks- och trädgårdsnäringsens IPM-arbete. Under 2022 diskuteras möjliga aktiviteter utifrån resultatet från workshoppen.

Växtskyddsrådet ska bistå med att utreda effektiva och hållbara förebyggande åtgärder och bekämpningsåtgärder för växtskadegörare samt att förbättra tillgången till växtskyddsmedel

Uppdragspunkten har hittills genomförts via övriga aktiviteter i Växtskyddsrådets handlingsplan.

Tillsammans med företag och bransch utveckla omvärldsbevakningen kring exempelvis förändringar i lagstiftning, rättspraxis, EU-processer, vägledning, beslut om verksamt ämne samt analysera konsekvenser sådana förändringar får för myndigheter och företag.

- *Växtskyddsrådets Nyhetsbrev.* I Växtskyddsrådets uppdaterade handlingsplan för 2020–2025 beslutades att Växtskyddsrådets sekretariat regelbundet ska sammanställa och till främst rådets deltagare sprida ett nyhetsbrev med information om aktuella växtskyddsfrågor och information om Växtskyddsrådets arbete. Under 2021 utkom nyhetsbrev nr 3 och 4.
- *Utveckling av Kemikalieinspektionens bekämpningsmedelsregister.* Kemikalieinspektionen har under 2021 påbörjat ett arbete med att öka tillgängligheten för data som finns i bekämpningsmedelsregistret. Växtskyddsrådets sekretariat har bidragit genom analyser av behov hos de som använder registret.

Utveckla dialog med företag och bransch i syfte att öka kunskapen om marknaden i relation till vilka behov som odlare har av att kunna hantera skadegörare eller ogräs med någon växtskyddsmedel, på både kort och lång sikt samt vilka behov företagen har i fråga om information och stöd från myndigheter.

- *Utveckling av Major use-verksamhet.* Under 2021 har Jordbruksverket på uppdrag av Växtskyddsrådet tillsatt medarbetare som arbetar med denna aktivitet. En arbetsgrupp har inlett arbetet med fokus på kritiska brister i växtskydd för svenska odlare inför odlingssäsongen 2022. Ett antal dialogmöten har förts med kommersiella aktörer och forskare för att utreda vilka möjligheter det finns att täcka upp för de brister som identifierats. Inom ramen för arbetet har två studier inletts avseende hur angrepp av fritfluga i majs respektive havre kan behandlas, samt en analys av fritflugans utbredning och skadeverkningar i respektive gröda i Sverige.
- *Utveckling av prognosarbete för att förutse vilka växtskyddsmedel som försvinner från marknaden.* Genom omprövningsprogrammet för verksamma ämnen inom EU pågår en utfasning av ämnen som inte längre klarar godkännandekriterierna. Antalet verksamma ämnen blir färre vilket kan resultera i olika odlingspraktiska och ekonomiska konsekvenser inom lantbruket. Växtskyddsrådets sekretariat och medarbetare vid Jordbruksverkets

rådgivningsenheter har under 2021 arbetat med att utveckla ett digitalt verktyg som kan ge översikt över vilka kombinationer av grödor och skadegörare som kan komma sakna växtskyddsmedel i framtiden. Syftet är att skapa framförhållning kring åtgärder för att täcka växtskyddsbehov i svensk odling.

Öka kunskapen hos såväl myndigheter som företag och andra intressenter samt utveckla strategier för att fasa ut kemiska växtskyddsmedel med oacceptabla effekter på hälsa och miljö och introducera växtskyddsmedel med låg risk eller alternativa metoder och tekniker.

- *Undvika behov av upprepade dispenser för växtskyddsmedel.* Upprepade dispenser motverkar syftet med växtskyddsmedelförordningen om en hög skyddsnivå för hälsa och miljö, och kullkastar regelverkets syfte om en harmonisering på växtskyddsområdet. EU-kommissionen har också uttalat kritik mot att medlemsländer beviljar upprepade dispenser. Vissa växtskyddsmedel som är nödvändiga för en effektiv produktion är inte godkända i Sverige och ansökningar om dispens i enlighet med artikel 53 i förordning 1107/2009 om utsläppande av växtskyddsmedel på marknaden har lämnats in till Kemikalieinspektionen. De senaste åren har flera av dessa ansökningar avslagits och några domstolsavgöranden finns om uppfyllande av kriterierna i artikel 53. Under hösten 2019 bildade Växtskyddsrådet en arbetsgrupp med uppdraget att utreda möjligheterna och hindren för andra ansökningsformer än dispenser i syfte att finna långsiktiga lösningar på aktuella växtskyddsproblem. Gruppen avser att under 2022 presentera slutsatser och förslag till möjliga åtgärder.
- *Enkätfrågor om alternativa medel och makro-organismer i växthus.* Biologisk bekämpning anses generellt vara miljömässigt fördelaktig jämfört med kemisk bekämpning. I växthusodling är förutsättningarna för att använda biologisk bekämpning särskilt gynnsamma, men kunskap om utvecklingen är bristfällig. En enkät om användningen av biologisk bekämpning med hjälp av mikrobiologiska medel, nematoder, insekter och spindeldjur i växthus har 2021 skickats ut till 596 växthusföretag. Arbetet är en samverkan mellan Naturvårdsverket, Jordbruksverket och Växtskyddsrådets sekretariat. Åtgärder utifrån enkätsvaren tas vidare under 2022.
- *Främja användning av växtskyddsmedel med lägre risk.* Såväl politiska ställningstaganden som gällande regelverk syftar till att växtskyddsmedel med lågriskämnen och ”ämnen med eventuell låg risk” ska komma i ökad användning. Trots detta anses utvecklingen gå långsamt och att tillgången till växtskyddsmedel med dessa ämnen är låg. Kemikalieinspektionen har under 2021 utrett möjligheterna att förenkla ärendehantering eller på annat sätt stimulera ökat marknadstillträde för dessa produkttyper. Efter utredningen konstateras att:
  - Det saknas möjligheter att skapa generella undantag eller metodförenklingar för bedömningar av produkter med dessa typer av ämnen då detta är styrt av regelverket.

- Kemikalieinspektionen bör på EU-nivå verka för en vägledning om förenklat prövningsförfarande för produkter innehållande lågriskämnen och eventuella lågriskämnen.
- Kemikalieinspektionen bör kommentera utvärderingen av verksamma ämnen i EU för att få kompletta produktansökningar, vilket underlättar produktprövningen.
- Kemikalieinspektionen går vidare med förslag i regeringsuppdrag om översyn av avgiftsförordning: subventionerade avgifter för produkter med mikrobiologiska ämnen, kemiska lågriskämnen och ”eventuella lågriskämnen”.
- *Glyfosatfritt vallbrott.* I händelse av ett förbud för användning av det verksamma ämnet glyfosat inom EU behövs alternativa metoder för bland annat effektiv avdödning av växtlighet i vallodling. Jordbruksverket genomför en fältförsöksserie om hur en vall kan brytas med nyare typer av jordbearbetningsmaskiner. Försöksserien genomfördes på fem platser under 2020–2021. Resultaten visade på god effekt av mekaniska vallbrott på de lokaler där roto gräs inte förekom. Vid rikligt med kvickrot halverades förekomsten vid upprepade mekaniska överfarer jämfört med plöjning utan föregående bearbetning. Glyfosat visade den högst effekten mot kvickrot vilket även visade sig i högre skörd i efterföljande höstvet.

Föra en dialog med berörda intressenter och öka kunskapen om samhällsekonomiska effekter och övergripande miljöeffekter som växtskyddsmedelslagstiftningen medför.

- Under denna uppgiftspunkt har Växtskyddsrådet tidigare genomfört tre utredningar vilka redogjorts för i tidigare årsrapporter. Slutsatser från rapporterna har lett till aktiviteter som faller in under andra uppgiftspunkter som finns beskrivna i denna redovisning.

Öka kunskapen hos myndigheter om odlingsförhållanden och diskutera med myndigheter, företag och intressenter om hur ändamålsenliga riskhanteringsåtgärder kan utformas. I detta ingår bland annat att diskutera effektiva doser.

- *Riskhanteringsåtgärder.* Ämnet diflufenikan som finns i vissa ogräsmedel förekommer frekvent i halter över sin bedömningsgrund i vissa ytvatten i södra Sverige. Det tyder på att negativa konsekvenser för miljön inte kan uteslutas. Samtidigt är diflufenikan en resistensbrytare och viktigt alternativ till andra resistensutsatta ämnen. År 2018 inleddes en omfattande treårig informationskampanj om diflufenikan genom Säkert växtskydd. SLU, Centrum för Kemiska Bekämpningsmedel i miljön (CKB), har under 2021 på uppdrag av Växtskyddsrådet genomfört en omfattande utvärdering av miljöövervakningsdata för diflufenikan och möjliga påverkansfaktorer för haltvariationer. Studien utgör ett viktigt underlag för att utvärdera effekterna av diflufenikankampanjen och behov av ytterligare åtgärder. De huvudsakliga slutsatserna från studien är:
  - Det finns en bred kännedom om diflufenikankampanjen, särskilt i Skåne där kampanjen haft sitt fokus.

- Det är ingen skillnad i hur mycket diflufenikan som använts eller sålts sedan kampanjen startade.
- En stor del av lantbrukarna i typområdena har uppgett att de vidtagit extra skyddsåtgärder.
- Det är ingen statistisk skillnad i halter i typområdena eller åarna, mellan de tre åren kampanjen pågått (2018–2020) och de tre föregående åren (2015–2017).
- Det är generellt högre halter av diflufenikan på hösten (september–december) än under resten av året (januari–augusti).
- Den totala användningen i området, d.v.s. dosen i kombination med hur stor andel av avrinningsområdet som besprutas, verkar vara avgörande för halterna i vattnet.
- En användning på mindre än 15 % av avrinningsområdet verkar sällan ge upphov till medelhalter över riktvärdet på 0,01 µg/l om användningen varit så låg under längre tid.

Det kan konstateras att det är viktigt att även fortsättningsvis tillämpa integrerat växtskydd och följa de villkor och ytterligare rekommendationer om förstärkt hänsyn som förmedlas genom diflufenikankampanjen.

- *Riskhanteringsåtgärder.* Under 2017 och 2018 uppmärksammades att resthalter av ämnet prosulfokarb har påträffats i svenskodlade äpplen i halter över gränsvärdet. År 2019 skärptes användningsvillkor för produkter med ämnet och kampanjen Säkert Växtskydd engagerades för informationsspridning. Sekretariatet följer upp resultat från provtagning. Under 2019 och 2020 påvisades inga fynd i frukt. Hösten 2021 påträffades ett nytt fynd av prosulfokarb i äpple varför frågan aktualiseras inför 2022 och tas upp i Växtskyddsrådets marsmöte för dialog om lösningar.
- *Riskhanteringsåtgärder.* Kemikalieinspektionens rådgivande grupp för användningsvillkor för växtskyddsmedel som startades genom Växtskyddsrådet 2016 har varit fortsatt aktiv under 2021. Syftet med gruppen är att vara rådgivande och bidra till att hitta alternativa lösningar för befintliga och nya villkor med syfte att minska riskerna med växtskyddsmedel. Arbetet i gruppen bidrar till en bättre och effektivare dialog kring oklarheter i formulering av villkor i beslut om godkännande av växtskyddsmedel.
- *Riskhanteringsåtgärder.* Våren 2019 publicerade CKB en utredning som visade att växtskyddsmedel läcker ut från svenska växthus till intilliggande vattendrag. Flera berörda aktörer arbetar för att förhindra läckagen och skapa förutsättningar för hållbart växtskydd i växthus. Växtskyddsrådets arbetsgrupp arbetar vidare med att föreslå lämpliga åtgärder som kan bidra till att läckage av växtskyddsmedel från växthus till omgivningen ska minimeras. Under 2021 har följande aktiviteter inletts eller genomförts i gruppen:
  - HIR Skåne har genomfört och redovisat ett kartläggningsarbete av läckagevägarna i olika växthustyper, åtgärder och kostnader för dessa.

- Via Säkert växtskydd finns uppdaterade faktablad och film om problematiken i växthusen.
- Inom Säkert växtskydd diskuteras att under 2022 arbeta mer aktivt kring ”Säkert växthus” med syfte att uppmärksamma problematiken som finns kring växthusen.
- Utveckling av rådgivning till växthusföretagare inom Greppa näringen.
- Inom arbetsgruppen pågår fortsatt diskussioner om att hitta vägar att lösa hanteringen av överblivet växtmaterial från växthusproduktion.
- I Sveriges strategiska plan för den gemensamma jordbrukspolitiken 2023–2027 omfattar ”Investeringsstöd för ökad konkurrenskraft” stöd till bättre system för växtskyddsmedels- och växtavfallshantering i växthus.

Öka kunskapen hos myndigheter, företag och intressenter om jordbruksdrift med syfte att förbättra prövningsprocessen utifrån praktiska odlingsperspektiv såsom årscykler och växtföljd.

- Varje år träffas Växtskyddsrådet i fält i syfte att ta del av olika verksamheters arbete med växtskyddsfrågor och att öka kunskapen om praktisk odling inom rådet. Fältmötet 2021 inleddes i Tågerups Trädgårds växthusodlingar av prydnadsväxter. Företagets VD berättade om anläggningens huvudsakliga bekämpningsbehov med biologisk bekämpning som bas, kemikaliehanteringen, åtgärder mot kemikaliespill och hur deras recirkulerande bevattningssystem är konstruerat. Ett syfte med besöket var att höra mer om läckage av växtskyddsmedel från växthus till vattendrag, som i screeningstudier visat sig kunna vara betydande och utgöra ett miljöproblem.

Eftermiddagen fortsatte i fältförsök med sockerbetor vid SLU med information om sockerbetsodlingens förutsättningar i Sverige och delar av den forskning som bedrivs inom nordisk sockerbetsodling för att stärka växtskyddet. Slutligen fick vi en genomgång av hur en ekologisk sockerbetsodlare tillgodoser växtskyddsbehovet i odlingen.

Kommunikation

- Jordbruksverkets web. Under 2021 har merparten av Växtskyddsrådets dokument på Jordbruksverkets web tillgänglighetsanpassats. Delar av Växtskyddsrådets arbete har presenterats genom inlägg på Jordbruksverkets blogg.
- Växtskyddsrådets Nyhetsbrev. Information om Växtskyddsrådets arbete sammanfattas i Växtskyddsrådets nyhetsbrev, som också nämnts i ovanstående.

4.3 Koppling till strategins mål

4.3.1 Koppling till de strategiska områdenas mål

Sammanfattning

Växtskyddsrådets uppdrag utgår ifrån Livsmedelsstrategins strategiska område Regler och villkor där det bland annat uttrycks att ett hållbart växtskyddsarbete är en förutsättning för att stödja målet om en konkurrenskraftig och hållbar livsmedelskedja där produktionen ökar samtidigt som relevanta nationella miljömål uppnås. Enligt regeringens bedömning ska Växtskyddsrådet verka för att det finns god tillgång till effektiva växtskyddsmetoder som kan hantera de växtskadegörare som inverkar på odlingen och minimerar riskerna och konsekvenserna för människors hälsa och miljö.

För arbetet under 2021 vill Växtskyddsrådet särskilt framhålla aktiviteterna om hållbara odlingsystem, precisionsbekämpning och major use-arbetet som bidragande till måluppfyllelsen för det strategiska området.

Genom att flera olika aktörer bereds möjlighet att föra fram sina perspektiv och erfarenheter ökar förutsättningarna för att Växtskyddsrådets arbete bidrar till ökad konkurrenskraft med bibehållen eller ökad hållbarhet i de företag som producerar livsmedel i Sverige.

4.3.2 Koppling till livsmedelsstrategins övergripande mål

Sammanfattning

Växtskyddsrådet har under 2021 arbetat utifrån den gemensamt beslutade handlingsplan som utgör ramverket för Växtskyddsrådets och sekretariatets arbete. De aktiviteter som ingår i Växtskyddsrådets handlingsplan har på olika sätt bidragit till att stärka en konkurrenskraftig och hållbar livsmedelskedja och därigenom bidragit till det strategiska området regler och villkor och därigenom det övergripande målet i livsmedelsstrategin.

Flera av de utredningar och aktiviteter som har genomförts och som påbörjats under 2021 inom Växtskyddsrådet är framåtsyftande, skapar möjligheter till utveckling och tar sikte på långsiktiga lösningar för hållbart växtskydd i enlighet med livsmedelsstrategins målsättning. Livsmedelsstrategin manar till engagemang och insatser från såväl myndigheter som livsmedelskedjans företag, intressenter och organisationer. Växtskyddsrådet är i detta en viktig plattform för att skapa samsyn och prioritering i arbetet.

Kombinationen av det täta samarbete som det delade sekretariatet mellan Jordbruksverket och Kemikalieinspektionen innebär och de insatser som de deltagande organisationerna i Växtskyddsrådet bidrar med utgör grunden för en konstruktiv samverkan. En god samverkan med berörda aktörer är viktigt då Växtskyddsrådets arbete är långsiktigt inriktat på att bidra till måluppfyllelse inom Livsmedelsstrategin.

4.4 Fortsatt arbete

Växtskyddsrådet arbetar kontinuerligt i enlighet med de aktiviteter som föreslagits i den handlingsplan som rådet gemensamt utarbetat. Handlingsplanen har sin utgångspunkt i och följer samma struktur som uppdragets utformning, se Växtskyddsrådets webbplats.

Några frågeställningar är särskilt angelägna framåt. Det handlar om att fortsätta arbetet att etablera det strukturerade arbetssättet Major use tillsammans med aktörerna i branschen. Sverige och norra zonen är en liten marknad som påverkar tillgängligheten av effektivt växtskydd och hela branschen behöver samverka för att klara denna utmaning. En del av detta är att hitta strategier för växtskyddsmedel och metoder med lägre risk lämpliga för den svenska marknaden. Det handlar också om en samverkan mellan myndigheter och organisationer i syfte att gemensamt öka tillgängligheten av olika växtskyddsmedelsdata genom digitalisering. Detta kommer leda till bättre underlag för till exempel utvärdering, statistik, regelöversikt och tjänster när växtskyddsmedel används i praktiken.

5 Kompetenscentrum för hållbar hantering av vatten i jordbruket

5.1 Om uppdraget

Regeringen gav Jordbruksverket i uppdrag 2017 att inrätta ett kompetenscentrum för hållbar hantering av vatten (N2017/02364/SUN). Fokus låg på att hantera överskott av vatten för att förbättra jordbruksmarkens produktivitet. Genom ett regeringsbeslut 2019 vidgades perspektivet till att även hantera brist på vatten (N2019/03241/JL). Arbetet ska stödja utveckling och tillämpning av regler och andra styrmedel som leder till en hållbar hantering av vatten som bidrar till att målen i livsmedelsstrategin nås. Kompetenscentrum ska även ta fram underlag som regering och riksdag behöver för att utveckla politik och lagstiftning inom området. Från och med 2020 omfattar uppdraget all vattenhantering i jordbruket, både inom växtodling och inom djurhållning.

5.1.1 Uppdraget rapporten avser

Regler och villkor

- Analyser av den samlade regelgivningen för livsmedelskedjan
- Förenkling genom utveckling av verksamt.se
- Strategisk kompetensförsörjning
- Kompetenscentrum för hållbar hantering av vatten i jordbruket
- Vidareutveckla svenskt vattenbruk
- Stärka Växtskyddsrådet
- Säkra tillgången till växtskyddsmedel för mindre användningsområden
- Avelsarbete på regnbåge
- Förenklingspaket för ökad tillväxt i hela livsmedelskedjan
- Stärkt finansiering av åtgärder inom ramen för havs- och fiskeriprogrammet
- Kontroll av musslor och ostron

Konsument och marknad

- Ett kraftfullt vildsvinspaket
- Insatser mot livsmedelsfusk
- Minskat matsvinn
- Vidareutveckling av Nyckelhålet
- Verka för en fortsatt utveckling av offentliga måltider
- Satsning på att få svenska anläggningar godkända för export till tredje land
- Ökat marknadstillträde

- Ett livsmedelsexportprogram med fokus på små och medelstora företag
- Ett regionalt exportprogram för livsmedelsföretag
- Fortsatt satsning på livsmedelsexportansvariga stationerade på potentiella tillväxtmarknader
- Samordningsfunktionen EKO
- Eldrimner
- Arbeta för likvärdig kontroll

Kunskap & innovation

- Utveckla kompetenscentrum för växtförädling
- Sweden Food Arena
- Innovationsfrämjande arbete med fokus på livsmedelskedjan
- Medel till Nationella forskningsprogrammet
- Studie för utveckling av kött- och charkutbildningar

Tvärgående

- Samordning av livsmedelsstrategin
- Uppföljning och utvärdering av livsmedelsstrategin
- Annat, specificera:

5.1.2 Åtgärder att vidta inom uppdraget

Enligt regeringens beslut ska kompetenscentrum ”genomföra och initiera kunskaps- och kompetensåtgärder, utföra omvärldsbevakning samt samverka med andra myndigheter.”

I vår verksamhetsplanering använder vi följande huvudrubriker:

- Utredningar
- Deltagande i arbetsgrupper, referensgrupper och nätverk
- Medverkan i kurser och konferenser
- Yttranden över remisser och frågor

5.2 Genomförda aktiviteter

Sammanfattning

Kompetenscentrum genomför utredningar, ofta i samverkan med andra myndigheter, deltar i arbetsgrupper, referensgrupper och nätverk samt medverkar i kurser och konferenser. Vi yttrar oss även över remisser och svarar på frågor från Regeringskansliet, myndigheter, kommuner internationella organ, organisationer och enskilda. Många aktiviteter pågår under flera år. Under 2021 har en stor del av vårt arbete ägnats åt arbetet med nya CAP och vattenmyndigheternas åtgärdsprogram. Nytt för 2021 är arbetet med vattenförsörjning till djurhållning inom projektet robust enskild vattenförsörjning.

Utredningar

Kompetenscentrum genomför utredningar både på egen hand och tillsammans med andra myndigheter.

Under 2021 fortsatte vi samarbetet med SMHI, genom att påbörja ett av förslagen till fortsatt arbete i vår gemensamma rapport ”Förbättrad vattenbalansberäkning genom inkludering av jordbruksbevattnings” som vi publicerade i 2020. Vi har även medverkat i Naturvårdsverkets regeringsuppdrag om att analysera vilka åtgärder som behövs för att genomföra EU-förordningen om minimikrav för återanvändning av avloppsvatten för bevattnings inom jordbruket. Regeringsuppdraget ska redovisas senast 1 juni 2022.

Deltagande i arbetsgrupper, referensgrupper och nätverk

En viktig del av kompetenscentrums arbete är att delta i olika grupper och nätverk både för att bidra med kunskap och, i samverkan med andra, bygga ny kunskap. Under det gångna året har vi deltagit i följande arbetsgrupper och nätverk:

- Vattenförsörjningsgruppen under Nationella samordningsgruppen för dricksvatten.
- Havs- och vattenmyndighetens arbete med vägledning om kraftigt modifierade vatten och undantag vid framtagande av miljökvalitetsnormer för vatten.
- Miljömålsrådets projekt om grön infrastruktur, delprojekten våtmarker och sötvattensmiljöer samt juridiska styrmedel gällande viss vattenverksamhet.
- Gemensamhetsanläggningar för klimatanpassningsåtgärder, ett samarbetsprojekt inom myndighetsnätverket för klimatanpassning där Statens geotekniska institut, Lantmäteriet, SMHI och MSB deltog.
- Vattenmyndigheternas dialog om Jordbruksverkets åtgärder i de nya åtgärdsprogrammen.
- Arbetet med ramverket för prioriterade åtgärder i Natura 2000-områden, tillsammans med Havs- och vattenmyndigheten.
- Arbetet med strategisk plan i nya CAP.
- Havs- och vattenmyndighetens regeringsuppdrag att ta fram en kunskapssammanställning för vattenkraftsdammars och andra dammars miljöpåverkan.
- Miljömålsrådets projekt om hållbara livsmedelssystem.
- Samverkan om anläggning och restaurering av våtmarker, en myndighetsgrupp med representanter från Skogsstyrelsen, Havs- och vattenmyndigheterna, länsstyrelserna, ledd av Naturvårdsverket.
- Ökad robusthet i enskild vattenförsörjning, ett samverkansprojekt över tre år med Statens veterinärmedicinska anstalt, Livsmedelsverket, en länsstyrelse och LRF. Jordbruksverkets del handlar om vattenförsörjning till djurgårdar.

Vi deltar även i regelbundna avstämningsmöten med SGU och Lantmäteriet

Vi är representerade i styrelserna för Hydrotekniska sällskapet och Föreningen vattens hydrologisektion. Hydrotekniska sällskapet är ett nätverk för alla som arbetar med vatten inom jordbruket. Föreningen Vattens hydrologisektion, är ett nätverk för hydrologifrågor inom alla samhällssektorer.

Medverkan i kurser och konferenser

För att nå ut med kunskap till våra målgrupper, men också för att få återkoppling, medverkar vi på kurser och konferenser med anknytning till jordbrukets vattenhantering. På grund av pandemin har antalet konferenser varit färre än vanligt.

- Hydrotekniska sällskapets vattendag, 1 februari, som hade temat Vattenåtgärder i landskapet – fungerar de så som det var tänkt? (180 deltagare).
- Konferens om sura sulfatjordar, SGU, 16-17 mars.
- Rådgivarkurs våtmark, Greppa näringen, 8 september
- Infoträff med projektledare för Studiecirklar om diken, Jordbruksverket, rådgivning vattenhushållning, 9 december..

Yttrande över remisser och frågor

Vi yttrar oss även över remisser och svarar på frågor från Regeringskansliet, myndigheter, kommuner internationella organ, organisationer och enskilda.

Under 2021 har vi bland annat medverkat i arbetet med följande remisser:

- Vattenmyndigheternas samråd om förvaltningsplaner och åtgärdsprogram
- Promemoria om ett förbättrat genomförande av MKB-direktivet.
- Klimaträttsutredningen, SOU 2020:21.
- Miljömålsberedningens delbetänkande Havet och människan (SOU 2020:83)
- Förslag till regionala vattenförsörjningsplaner i Hallands och Jönköpings län
- SMHI:s informationsklassning av vattenuttag

Vi har även yttrat oss över två mål i Mark- och miljööverdomstolen och ett ärende från länsstyrelsen i Västra Götaland. Det ena målen i domstolen gällde uppläggning av massor från underhåll av en kanal. Det andra målet gällde om en rensning av en åfåra skulle betraktas som underhåll eller markavvattning. Länsstyrelseärendet gällde dimensionering av dagvattenkulvertar.

5.3 Uppnådda resultat

Sammanfattning

De resultat vi sett under 2021 beror ofta på aktiviteter vi genomfört under 2020 och tidigare. Ett exempel är regeringens beslut att avsätta extra medel för stöd för täckdikning. Det finns även aktiviteter där vi redan kan se resultatet, exempelvis arbetet med vattenmyndigheternas åtgärdsprogram som gav avtryck i de reviderade åtgärdsprogrammen.

Kompetenscentrums arbete är långsiktigt. De resultat vi sett under 2021 beror ofta på aktiviteter vi genomfört under 2020 och tidigare. Ett exempel är regeringens beslut att avsätta ytterligare 120 miljoner för till investeringsstöd till täckdikning, som bygger på slutsatser i en rapport som vi publicerade 2019 (Jordbruksverkets rapport 2018:19).

Flera av de aktiviteter som vi genomfört under 2021 är resultat av det arbete vi genomfört tidigare år. Ett exempel på det är samarbetet med SMHI som bygger på förslag som tog fram tillsammans med SMHI under 2020. Arbetet med den rapporten är i sin tur ett resultat av vår medverkan i en referensgrupp till SMHI:s regeringsuppdrag om ökad kunskap om vattenuttag (SMHI Hydrologi 126, 2020). Ett annat exempel är att vi fått möjlighet att lämna synpunkter på ett par regionala vattenförsörjningsplaner, något som beror på tidigare remissyttranden och medverkan i arbetet med Havs- och vattenmyndighetens vägledning.

Det finns även aktiviteter där vi redan kan se resultatet. Ett exempel är yttrandet över vattenmyndigheternas åtgärdsprogram och den dialog vi har haft med vattenmyndigheterna om utformningen av åtgärder vilket fått genomslag i de reviderade förslagen till åtgärdsprogram som presenterades i slutet av året.

Det långsiktiga arbetet med vattenfrågorna har fått genomslag i strategiska planen i kommande CAP genom satsningar på dränering och bevattning.

5.4 Koppling till strategins mål

5.4.1 Koppling till de strategiska områdenas mål

Sammanfattning

Det långsiktiga arbetet med vattenfrågorna har fått genomslag

-i strategiska planen, CAP, genom satsningar på dränering och bevattning,

-i vattenförvaltningens arbete där det nu finns en samsyn om behov av undantag med hänsyn till jordbrukets behov, samt

-jordbrukets vattenbehov har fått utrymme i det nationella arbetet med dricksvattenförsörjning och i regionala vattenförsörjningsplaner

Kompetenscentrums arbete ska bidra till det strategiska området regler och villkor. Målet är att utformning och tillämpning av regler och villkor för jordbrukets hantering av vatten ska stödja målet om en konkurrenskraftig och hållbar livsmedelskedja där produktionen ökar.

Genom ett långsiktigt arbete med att höja kunskapen och medvetenheten om jordbrukets vattenhantering både inom vår myndighet och på andra myndigheter börjat vi se resultat.

I den strategiska planen, CAP, föreslås satsningar på dränering för att långsiktigt öka investerings takten i täckdikning och ett stöd för bevattningsdammar för att möjliggöra bevattning i områden med risk för vattenbrist under odlings säsongen.

I vattenförvaltningens arbete ser vi en ökad samsyn om behovet av avvägning mellan livsmedelsstrategins mål och målen för vattenmiljön genom att använda möjligheten att förklara vatten som kraftigt modifierade och genom att tillämpa mindre stränga krav.

Jordbrukets vattenbehov har fått utrymme i det nationella arbetet med dricksvattenförsörjning och i regionala vattenförsörjningsplaner.

5.4.2 Koppling till livsmedelsstrategins övergripande mål

Sammanfattning

Väl-dränerad jordbruksmark bidrar till ökad livsmedelsproduktion samtidigt som behovet av energi, växtskyddsmedel och andra insatsmedel minskar. Tillgång till rent dricksvatten är en förutsättning för animalieproduktion och tillgång vatten för bevattning ger möjlighet att överbrygga torrperioder så att åkern ger god skörd.

Hållbar vattenhantering i jordbruket handlar om att ta tillvara jordbruksmarkens potential att producera livsmedel samtidigt som påverkan på omgivande miljö och andra hållbarhetsmål begränsas. Resultatet av kompetenscentrums arbete bidrar till regler och villkor som stödjer jordbrukarnas möjligheter att hantera vatten på ett hållbart sätt.

Väl-dränerad jordbruksmark bidrar till ökad livsmedelsproduktion samtidigt som behovet av energi, växtskyddsmedel och andra insatsmedel minskar. Grödan utnyttjar växtnäringen bättre vilket gör att växtnäringsläckaget minskar.

Tillgång till rent dricksvatten är en förutsättning för animalieproduktion och tillgång vatten för bevattning ger möjlighet att överbrygga torrperioder så att åkern ger god skörd, så att de resurser som lagts ner på odlingen inte går till spillo och så att växtnäringen tas upp av grödan och inte läcker ut i vattendragen.

En avvägning mellan målen i vattenförvaltningen och målen i livsmedelsstrategin är en förutsättning för att vi ska kunna fortsätta att använda stora delar av vår jordbruksmark för livsmedelsproduktion.

5.5 Fortsatt arbete

Arbetet i kompetenscentrum kommer i huvudsak att fortsätta på samma sätt under åren framöver. Många av de resultat som vi hittills har uppnått är bara steg på vägen.

Stöd för dränering och bevattningsdammar finns med i Sveriges förslag till strategisk plan men det återstår arbete innan stöden är på plats.

Det finns en samsyn om arbetet inom vattenförvaltningen men det återstår arbete innan detta har gett konkreta resultat i form av ändrade miljö kvalitetsnormer.

Det finns en medvetenhet om jordbrukets behov av vattenförsörjning men det återstår arbete med att kvantifiera behoven och för att hitta former för att hantera avvägningar mellan olika vattenbehov.

Två områden förtjänar särskild uppmärksamhet de närmaste åren.

- *Behov av ändringar i vattenlagstiftningen*

Jordbruksverket har vid flera tillfällen lyft behovet av en översyn av vattenlagstiftningen. Vi hoppas att regeringen under de närmaste åren påbörjar arbetet med att utveckla de förslag som togs fram av vattenförvaltningsutredningen och ser möjligheter att bidra i den processen.

- *Jordbrukets behov av vattenförsörjning*

Klimatförändringarna innebär att konkurrensen om Sveriges vattenresurser ökar. Nationella expertrådet för klimatanpassning lämnade nyligen en rapport till regeringen där man bland annat lämnade förslag på införande av en vattenbudget. Här ser vi behov att bidra med mer kunskap om jordbrukets behov och förutsättningar.

6 Vildsvinspaketet

6.1 Om uppdraget

Jordbruksverkets har uppdrag att genomföra åtgärder i vildsvinspaketet inom ramen för livsmedelsstrategin 2020-2025 (N2020/01012/DL).

6.1.1 Uppdraget rapporten avser

<p>Regler och villkor</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ Analyser av den samlade regelgivningen för livsmedelskedjan ☐ Förenkling genom utveckling av verksamt.se ☐ Strategisk kompetensförsörjning ☐ Kompetenscentrum för hållbar hantering av vatten i jordbruket ☐ Vidareutveckla svenskt vattenbruk ☐ Stärka Växtskyddsrådet ☐ Säkra tillgången till växtskyddsmedel för mindre användningsområden ☐ Avelsarbete på regnbåge ☐ Förenklingspaket för ökad tillväxt i hela livsmedelskedjan ☐ Stärkt finansiering av åtgärder inom ramen för havs- och fiskeriprogrammet ☐ Kontroll av musslor och ostron <p>Konsument och marknad</p> <ul style="list-style-type: none"> ☒ Ett kraftfullt vildsvinspaket ☐ Insatser mot livsmedelsfusk ☐ Minskat matsvinn ☐ Vidareutveckling av Nyckelhålet ☐ Verka för en fortsatt utveckling av offentliga måltider ☐ Satsning på att få svenska anläggningar godkända för export till tredje land ☐ Ökat marknadstillträde	<ul style="list-style-type: none"> ☐ Ett livsmedelsexportprogram med fokus på små och medelstora företag ☐ Ett regionalt exportprogram för livsmedelsföretag ☐ Fortsatt satsning på livsmedelsexportansvariga stationerade på potentiella tillväxtmarknader ☐ Samordningsfunktionen EKO ☐ Eldrimner ☐ Arbeta för likvärdig kontroll <p>Kunskap & innovation</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ Utveckla kompetenscentrum för växtförädling ☐ Sweden Food Arena ☐ Innovationsfrämjande arbete med fokus på livsmedelskedjan ☐ Medel till Nationella forskningsprogrammet ☐ Studie för utveckling av kött- och charkutbildningar <p>Tvärgående</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ Samordning av livsmedelsstrategin ☐ Uppföljning och utvärdering av livsmedelsstrategin ☐ Annat, specificera:
---	---

6.1.2 Åtgärder att vidta inom uppdraget

I uppdraget att genomföra åtgärder i vildsvinspaketet inom ramen för livsmedelsstrategin har Jordbruksverket fyra åtgärder. Det är aktiviteter och resultat från genomförandet av uppdragen som genomfördes 2021 som redovisas.

- **Främjande av vildsvinskött (2020)**

Jordbruksverket ska utlysa pengar för marknadsföring, informationsspridning samt stärkt kommunikation och samarbete mellan berörda parter i hela livsmedelskedjan. Det kan även omfatta

kunskapshöjande åtgärder med fokus på förädling, exempelvis mathantverk. Satsningarna kan rikta sig mot hela den potentiella marknaden och inkludera måltidsupplevelser i hemmet, på restaurang och i den offentliga sektorn.

- **Vildsvinskött i offentliga måltider (2021-2025)**

Jordbruksverket ska utlysa pengar för åtgärder som bidrar till att mer vildsvinskött når konsumenter inom den offentliga sektorn. Informationsspridning, stärkt kommunikation och samarbete mellan berörda parter i hela kedjan är exempel på insatser.

- **Vidareutveckling av smittsäkrad besättning gris (2020, 2021-2025)**

Kontrollprogrammet Smittsäkrad Besättning Gris ska utvecklas rörande biosäkerhet för att minska risken för direkta och indirekta kontakter mellan tamgrisar och vildsvin. Målsättningen är att utarbeta en ny status specifikt riktad mot biosäkerhetsåtgärder för vildsvinskontakter. Statusen är tänkt att kunna fungera som en garant på god biosäkerhet på gård som möjliggör in och uttransport av levande djur för tamgrisbesättningar som hamnar i ett spärrat område i tillfälle av att Sverige drabbas av Afrikansk svinpest bland vildsvin.

1. Utvecklingsarbete ASF-status

- a. Under 2020 genomfördes ett uppstartsarbete i samråd med Jordbruksverket och SVA. I arbetet ingår att utreda omfattning, behov och förutsättningar för IT-utveckling. Programansvarig deltar också i ”grisnäringens arbetsgrupp för ASF”, där Jordbruksverket är sammankallande.
- b. I enlighet med de linjer som dragits upp under 2020 arbetar kontrollprogrammet under 2021-2023 med kunskapsinhämtning och sammanställning kring förutsättningarna för att upprätta en ASF-status. Arbetet omfattar såväl juridiska förutsättningar (djurhälsoförordningen inklusive delegerade akter) som vetenskaplig och erfarenhetsmässig kunskap kring relevanta biosäkerhetsåtgärder och förutsättningar för att praktiskt implementera åtgärder på gård samt att uppskatta kostnader för detta. Det genomförs också löpande IT-utveckling och marknadsföring för att kunna driftsätta programdelen i slutet av denna period.
- c. Under 2024–2025 ansluta besättningar, öka antalet anslutningar samt utvärdera, anpassa och förvalta programmet för en stabil drift med hög anslutning.

2. Kunskapsinhämtning ASF

3. Anpassning av webbsystemet

4. Arbetsgruppsmöten

5. Informationsspridning

- **Utvärdering av åtgärdernas effekt (2025)**

Jordbruksverket ska under 2025 genomföra en utvärdering av alla åtgärder som varit en del av vildsvinspaketet. Det innebär även utvärdering av de uppdrag som övriga tre myndigheter arbetar med, det vill säga Livsmedelsverket, Statens Veterinärmedicinska Anstalt samt Länsstyrelsen i Kronobergs län.

6.2 Genomförda aktiviteter

Sammanfattning

Under år 2020 genomfördes en utlysning för främjande av vildsvinskött inom både den offentliga och den privata sektorn. Utlysningen blev kraftigt översökt. 13 projekt beviljades för ett värde av totalt 17,7 miljoner kronor. Ytterligare en utlysning publicerades i slutet av 2020, med fokus på enbart den offentliga sektorn, där fyra projekt beviljades i början av år 2021. Arbetet med att stötta och följa upp samtliga dessa 17 projekt har pågått under 2021. Detta har kombinerats med möten mellan representanter för myndigheterna inom vildsvinspaketet samt dialogmöten med Näringsdepartementet.

Arbetet med vidareutveckling av Smittsäkrad besättning gris har omfattat utvecklingsarbete ASF-status, kunskapsinhämtning ASF, anpassning av webbsystem, arbetsgruppsmöten och informationsspridning.

Förberedande arbete för utvärdering av samtliga åtgärder inom vildsvinspaketet har påbörjats.

Vildsvinskött i offentliga måltider

I slutet av 2020 publicerade Jordbruksverket en andra utlysning inom vildsvinspaketet inom åtgärden ”vildsvinskött i offentliga måltider”. I denna utlysning beviljades fyra projekt inom offentlig sektor till ett totalt värde av 2 miljoner kronor. Dessa projekt kommer att slutredovisas under 2022 och 2023.

Liksom tidigare utlysning blev även denna utlysning översökt. Totalt 13 ansökningar med ett totalt värde på 8 miljoner kronor kom in. 3 miljoner kronor återstår att utlysa inom denna åtgärd, vilket kommer att genomföras under 2022 och breddas även till den privata sektorn enligt beviljat regeringsbeslut.

Här följer en lista över de beviljade projekten inom offentlig sektor:

Beviljat projekt	Organisation
Resurssvin	Länsstyrelsen Stockholm
MAT-tanken främjar vildsvinskött i de offentliga köken, fas 2	MAT-tanken
Skogsgris på den sörmländska offentliga tallriken	STUA-stolt mat i Sörmland
Vildsvinsprojekt	Vetlanda kommun

Samtliga projektägare från dessa ovan nämnda utlysningar kallas till digitala projektägarträffar för att utbyta erfarenhet och informera varandra om vad som sker inom respektive projekt. Vid några tillfällen har externa föredragshållare bjudits in för att ge utökad kunskap inom ett visst område. Under 2021 har fem projektägarträffar ägt rum. Under 2021 har även löpande handläggning av ärenden, kopplade till bifallna projekt hanterats.

Utöver projektägarträffarna har samarbete med övriga myndigheter inom vildsvinspaketet ägt rum. Regelbundna digitala projektledarträffar har kombinerats med möten där projektledarnas överordnade chefer deltagit och fått information om status i vildsvinspaketet. Under 2021 inbjöds även representanter från Naturvårdsverket till att delta vid digitala möten om vildsvinspaketet.

Vid två tillfällen under 2021 har även Jordbruksverket haft värdskapet för digitala dialogmöten med representanter för Näringsdepartementet och samtliga involverade myndigheter, för att diskutera vildsvinspaketets status och framtida aktiviteter.

Vidareutveckling av smittsäkrad besättning gris

1. Utvecklingsarbete ASF-status
Arbetet löper på enligt den tidsplan som upprättades vid projektets start.
2. Kunskapsinhämtning ASF
Kunskapsinhämtningen sker i nära samarbete med SVA. Programansvarig deltar även i relevanta webinarier och konferenser.
3. Anpassning av webbsystemet
Under 2021 har det inte skett någon vidareutveckling av webbsystemet avseende en ny programstatus.
4. Arbetsgruppsmöten
I arbetet med att utveckla programmet deltar representanter från Jordbruksverket, SVA och programmets styrgrupp, med representanter från Sveriges Grisföretagare, Gård & Djurhälsan, Lundens Djurhälsovård och Distriktsveterinärerna. Under 2021 har det hållits sju möten. I april trädde *kommissionens genomförandeförordning (EU) 2021/605 av den 7*

april 2021 om särskilda åtgärder för bekämpning av afrikansk svinpest i kraft. Arbetet med att utveckla en ny status med fokus på säkerhet när det gäller vildsvinskontakter kunde då intensifieras.

5. Informationsspridning

Smittsäkra.se är en webbplats med smittskyddsinformation som vänder sig till djurhållare och annat yrkesfolk inom lantbruket. Under 2021 har ett större arbete genomförts där informationssidor specifikt riktade till grishållare med småskalig grisproduktion tagits fram. Sidorna omfattar information och kunskap om smittskydd generellt, men även information om hur smittsam sjukdom uppkommer, olika smittvägar och slutligen praktiska råd och tips. Ett stort fokus ligger på att informera om hur en mindre besättning kan skydda sig mot introduktion av Afrikansk svinpest och därutöver även hur både direkta och indirekta vildsvinskontakter kan förebyggas. I samarbete med ett LBU-projekt för informationsspridning om Afrikansk svinpest och Smittsäkrad Besättning Gris har programansvarig deltagit i två webinarier och informerat om programmet. I projektet hölls också två webinarier speciellt riktade till hobbygrishållare. Webinarierna spelades in och finns tillgängliga för alla på smittsäkra.se

I november deltog programansvarig och veterinärmedicinskt ansvarig för gris på Gård & Djurhälsan som föredragshållare vid Grisföretagaredagen. Föreläsningen handlade om hur man i praktiken kan minska riskerna för både direkta och indirekta kontakter mellan tamgrisar och vildsvin. De i *Bilaga II "Skärpta Biosäkerhetsåtgärder för anläggningar för hållna svin i restriktionszonerna I, II och III"* till *förordning 2021/605* presenterades också i korthet.

6.3 Uppnådda resultat

Sammanfattning

Intresset för vildsvinskött har ökat inom såväl privat som offentlig sektor.

Av Jordbruksverket arrangerade projektägarträffar mellan de 17 pågående projekten från två utlysningar, har skapat goda samarbeten och erfarenhetsutbyte.

Genom omvärldsbevakning om utvecklingen av ASF i Europa har information kunnat kommuniceras ut om hur man i praktiken kan minska riskerna till målgruppen för Smittsäkrad besättning gris.

Främjande av vildsvinskött i offentliga måltider

Ett tydligt resultat av de projekt som pågår inom utlysningen om offentliga måltider är att intresset för och efterfrågan på vildsvinskött har ökat främst inom offentlig sektor. Under Måltidens Dag, 21 oktober 2021, serverade ett 20-tal kommuner runt om i Sverige en skolmåltid med vildsvin som huvudråvara. En lång rad kommuner har vildsvinskött som återkommande tema på sin meny. Detta har resulterat i att det råder brist på råvaran vildsvinskött. Även grossister som levererar till offentlig sektor aviserar att de har större efterfrågan från offentlig sektor än vad de kan bemöta. De gör allt de kan för att hitta leverantörer.

Ett annat resultat är att de möten i form av projektägarträffar som Jordbruksverket har arrangerat, har genererat goda synergieffekter och samarbeten mellan projekten. Flera av projekten har kunnat dra nytta av varandras insatser och man har också kunnat skaffa sig kunskap om vad som händer inom vildsvinspaketet

Vidareutveckling av smittsäkrad besättning gris

Arbetet följer tidsplanen för det uppsatta målet att utveckla kontrollprogrammet Smittsäkrad Besättning Gris med en ny status specifikt riktad mot biosäkerhetsåtgärder för vildsvinskontakter.

Projektet omvärldsbevakar löpande utvecklingen av ASF i Europa och olika länders erfarenhet av effektiva biosäkerhetsåtgärder samt har genomfört kunskapsinsamling kring omfattningen av vildsvins kontakt med tamgrisar genom att samtliga anslutna SSB-besättningar har besvarat enkäten ”Checklista för vildsvinskontakter”. Dessa erfarenheter har sedan sammanställts kommunicerats genom föreläsningar kring hur man i praktiken kan minska riskerna för både direkta, men främst indirekta kontakter mellan tamgrisar och vildsvin.

Förordning (EU) 2021/605 har tolkats och diskuterats i samråd med SVA och Jordbruksverket för att kunna implementeras som grund i en ny statusnivå, vars kriterier beräknas kunna fastslås under 2022.

6.4 Koppling till strategins mål

6.4.1 Koppling till de strategiska områdenas mål

Sammanfattning

Genom att sprida information om svenskt vildsvinskött och smittsäkring, kopplar Jordbruksverkets åtgärder an till den nationella livsmedelsstrategins strategiska område Konsument och marknad.

Främjande av vildsvinskött och Vildsvinskött i offentliga måltider

Jordbruksverkets insats i vildsvinspaketet ligger inom den nationella livsmedelsstrategins strategiska område Konsument och marknad, som har som mål att konsumenten ska ha ett högt förtroende för livsmedlen och kunna göra medvetna och hållbara val. De marknadsföringsinsatser som de 17 projekt inom Jordbruksverkets båda utlysningar arbetar med, bidrar i allra högsta grad till att infria detta mål. Här följer några exempel:

MAT-tanken har uppmuntrat offentlig sektor att ta in vildsvinskött på menyn, vilket har skett i stor utsträckning. Ambitionen från de offentliga köken att fortsätta servera dessa produkter är hög och så länge det finns tillgång till råvaran, kommer det kunna fortsätta.

Andra projekt har genomfört vildsvinsfestival, tagit fram informativa broschyrer och på andra sätt arbetat för att väcka intresse och sprida kunskap om vildsvinskött som mat. Allt detta stödjer målet i livsmedelsstrategins strategiska mål Konsument och marknad.

Vidareutveckling av smittsäkrad besättning gris

Regeringsuppdragets främsta syfte är att konsumenter ska ha ett högt förtroende för vildsvinskött och kunna göra medvetna och hållbara val. Genom att höja biosäkerheten i de svenska besättningarna och öka medvetenheten kring smittsamma sjukdomar hos svenska grisproducenter minskar vi också risken för att en smitta från tamgrisproduktionen ska smitta vildsvinspopulationen.

6.4.2 Koppling till livsmedelsstrategins övergripande mål

Sammanfattning

Stärkning av viltvärdekedjan ökar utbudet av svenska livsmedel. Det i kombination med ett förebyggande smittskyddsarbete bidrar till att säkra livsmedelsproduktionen

Vildsvinskött i offentliga måltider

Genom de insatser som görs i de 17 projekt som fått bifall i Jordbruksverkets två utlysningar, skapas efterfrågan på vildsvinskött som mat i olika form. Genom att stärka viltvärdekedjan, uppnås mål som svarar mot konsumenternas efterfrågan av hållbara produkter. Genom att väcka intresse för och höja kunskapen om svenskt vildsvinskött som mat ökar utbudet av svensk mat. Idag importeras stora volymer av vildsvinskött till Sverige som kan ersättas av svenskt vildsvinskött med en vildsvinskedja i balans.

Vidareutveckling av smittsäkrad besättning gris

Arbetet kommer, i tillfälle av att Afrikansk svinpest konstateras i Sverige, kunna bidra till att säkra inhemsk livsmedelsproduktion. Ett förebyggande smittskyddsarbete bidrar till friskare djur och därmed en mer lönsam djurhållning.

6.5 Fortsatt arbete

Vildsvinskött i offentliga måltider

Ett flertal av de projekt som pågår inom vildsvinspaketet 2022, kommer kunna resultera i långvariga effekter i viltvärdekedjan. Exempel på det är de samarbeten som har uppstått mellan projekten och som påverkar arbetet i viltvärdekedjan på ett positivt sätt.

Arbetet med att följa upp redan beviljade projekt kommer att pågå under kommande år. Så även för de projekt som följer med den utlysning som planeras under 2022. Därefter är pengar för utlysningens insatserna fördelade. Exempel på lämpliga uppföljande insatser är att arbeta med attitydförändringar och incitament för såväl jägarkåren som vilthanteringsanläggningarna för främjande av vildsvinskött, så att mer svenskt vildsvinskött når slutkonsument.

Flera av projekten som arbetar med att kommunicera och uppmuntra konsumenter till köp, slår larm om bristen på råvara. Detta har föranlett ett önskemål från Jordbruksverket att rikta kvarvarande tre miljoner kronor i kommande utlysning, inte enbart till offentlig sektor utan även till privat sektor.

Vidareutveckling av smittsäkrad besättning gris

Under 2022 planeras följande aktiviteter:

1. Utvecklingsarbete ASF-status
Målsättningen under 2022 är att börja arbeta med att uppdatera ”Checklista för vildsvinskontakter”.
2. Kunskapsinhämtning ASF
Programansvarig deltar vid relevanta webinarier och konferenser.
3. Kunskapspridning Webinar
Under 2022 kommer programmet att arbeta fram en serie webinar i regi av Smittsäkrad besättning gris. Alla grisproducenter, även de som idag står utanför programmet, kommer att erbjudas möjlighet att delta. Webinarierna kommer att spelas in för att även kunna ses i efterhand. Till webinar-serien kommer externa föreläsare bjudas in. SVA, Sveriges Grisföretagare, Lundens Djurhälsovård och Distriktsveterinärerna deltar såväl i det förberedande arbetet som vid genomförandet.
4. Anpassning av webbsystemet
Målsättningen är att tillsammans med IT-avdelningen på Växa Sverige påbörja en översyn av webbsystemet för att utvärdera möjligheterna och att påbörja arbetet med att bygga in en ny status i nuvarande system.

5. Arbetsgrupp

I arbetet med att utveckla programmet deltar representanter från Jordbruksverket, SVA och programmets styrgrupp, med representanter från Sveriges Grisföretagare, Gård & Djurhälsan, Lundens Djurhälsovård och Distriktsveterinärerna. Möten kommer hållas regelbundet under året, digitalt men förhoppningsvis även fysiskt.

6. Uppdatera Smittsäkra.se

Efterhand som arbetet med ASF-status fortlöper kommer de förebyggande smittskyddsåtgärder för att minska risken för introduktion av smittan beskrivas.

Arbetet med uppföljning och utvärdering av hela vildsvinspaketet kommer att ske löpande fram till 2025 och redovisas 28 februari 2026.

7 Vattenbrukspaketet

7.1 Om uppdraget

Jordbruksverket har uppdraget att främja vattenbruket i Sverige. Med livsmedelsstrategins uppdrag att vidareutveckla främjandearbetet av vattenbruket (N2019/03241/JL) har vi möjlighet att driva en hållbar utveckling framåt. Uppdraget finansierar vårt arbete med att främja och samordna vattenbruket men bidrar också till att vi kan finansiera projekt och insatser som avser att utveckla stora delar av vattenbruksnäringen.

7.1.1 Uppdraget rapporten avser

<p>Regler och villkor</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ Analyser av den samlade regelgivningen för livsmedelskedjan ☐ Förenkling genom utveckling av verksamt.se ☐ Strategisk kompetensförsörjning ☐ Kompetenscentrum för hållbar hantering av vatten i jordbruket ☒ Vidareutveckla svenskt vattenbruk ☐ Stärka Växtskyddsrådet ☐ Säkra tillgången till växtskyddsmedel för mindre användningsområden ☐ Avelsarbete på regnbåge ☐ Förenklingspaket för ökad tillväxt i hela livsmedelskedjan ☐ Stärkt finansiering av åtgärder inom ramen för havs- och fiskeriprogrammet ☐ Kontroll av musslor och ostron <p>Konsument och marknad</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ Ett kraftfullt vildsvinspaket ☐ Insatser mot livsmedelsfusk ☐ Minskat matsvinn ☐ Vidareutveckling av Nyckelhålet ☐ Verka för en fortsatt utveckling av offentliga måltider ☐ Satsning på att få svenska anläggningar godkända för export till tredje land ☐ Ökat marknadstillträde	<ul style="list-style-type: none"> ☐ Ett livsmedelsexportprogram med fokus på små och medelstora företag ☐ Ett regionalt exportprogram för livsmedelsföretag ☐ Fortsatt satsning på livsmedelsexportansvariga stationerade på potentiella tillväxtmarknader ☐ Samordningsfunktionen EKO ☐ Eldrimner ☐ Arbeta för likvärdig kontroll <p>Kunskap & innovation</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ Utveckla kompetenscentrum för växtförädling ☐ Sweden Food Arena ☐ Innovationsfrämjande arbete med fokus på livsmedelskedjan ☐ Medel till Nationella forskningsprogrammet ☐ Studie för utveckling av kött- och charkutbildningar <p>Tvärgående</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ Samordning av livsmedelsstrategin ☐ Uppföljning och utvärdering av livsmedelsstrategin ☐ Annat, specificera:
---	---

7.1.2 Åtgärder att vidta inom uppdraget

Jordbruket ska vidareutveckla främjandearbetet av vattenbruket och genom koordinering av den svenska vattenbruksnäringen skapa en långsiktigt hållbar och konkurrenskraftig livsmedelskedja. Vidareutvecklingen ska särskilt beakta förädlingens och innovationens möjligheter för vattenbruksnäringen samt främja regelförenkling, teknikutveckling och samverkan.

7.2 Genomförda aktiviteter

Sammanfattning

Under 2021 har en gemensam strategi för fisket och vattenbruket med separata handlingsplaner tagits fram. Handlingsplanen för vattenbruk är ett viktigt verktyg i vårt främjandearbete.

Utifrån handlingsplanens åtgärder genomfördes en utlysning där 6,6 miljoner kronor beviljades till externa projekt som syftar till att driva en hållbar utveckling av vattenbruket.

Jordbruksverket har i uppdrag att medverka till att främja och utveckla fiskerinäringen, vattenbruket och fisketurismen. Som en del i främjandearbetet initierade Jordbruksverket tillsammans med Havs- och vattenmyndigheten ett gemensamt projekt för framtidens fiske och vattenbruk. Projektet ledde till ett regeringsuppdrag som resulterade i en gemensam strategi för alla fiskerinäringarna med separata handlingsplaner för respektive näring. Strategin och handlingsplanerna färdigställdes och levererades till Regeringskansliet den 31 maj 2021. Liksom strategin så har handlingsplanen för vattenbruk tagits fram i bred dialog med vattenbrukets intressenter.

Tillsammans med livsmedelsstrategin utgör strategin och handlingsplanen för vattenbruk basen för prioriteringar i vårt främjandearbete. Baserat på åtgärder i handlingsplanen valde Jordbruksverket att genomföra en utlysning med fokus på kompetensutveckling. Kompetensutveckling skulle särskilt beakta *vattenbrukets miljöpåverkan och miljönyttor (åtgärd 2), förebyggande hälsoarbete och ökad djurvälstånd (åtgärd 3), reproduktion och produktion inför vidareuppfödning (åtgärd 5) eller marknadsåtgärder (åtgärd 10)*. Utlysningen var på 3,25 miljoner kronor. Det inkom 28 stycken ansökningar på sammanlagt 19,6 miljoner kronor.

Projekten som beviljats är:

- Förstudie för att öppna upp för produktion av blåmusslor till livsmedel i sydöstra Sverige.
- Utbildningsinsatser för ökad fiskvälfärd - webbaserade kurser i fisktransport, hantering och smittminimering.
- Akvakompetens 2.0 – Kunskapshöjande dialog och samverkan inom vattenbruks-Sverige – en progression.
- Främjande av hållbart svenskt vattenbruk genom innovativ industriell symbios.
- Ökad kunskap om kassodlingens miljöeffekter med fokus på fosfor.
- Svenskt avelsprogram för varmvattenlevande arter del 2.
- Produktionsplanering av ekologiska vattenbruksyngel.
- Förstudie – Kartläggning och upprättande av en branschgemensam plan för marknadsföring av svenskt vattenbruk och sjömat.

Utöver utlysningen genomfördes även en upphandling under 2021. Det upphandlade projektet var ett uppföljningsprojekt till ett tidigare finansierat projekt om påverkan och återhämtning av sediment under fiskodlingsanläggningar.

7.3 Uppnådda resultat

Sammanfattning

Framtagande och färdigställande av handlingsplanen för svenskt vattenbruk är ett viktigt resultat av främjandearbetet.

Två externa projekt slutrapporterade under 2021, båda projekten utgör viktiga underlag för vidareutveckling av vattenbruket.

Finansiering av projekt för utveckling av svenskt vattenbruk avser projekt som ska ge långsiktiga resultat för vattenbruksnäringen. Effekter och resultat är svåra att bedöma på kort sikt och de projekt som finansierades genom utlysningen 2021 är inte slutförda. Dock så har två av projekten som finansierades 2020 levererat slutrapporter under 2021. Ett av projekten rör sedimentundersökningar vid nedlagda vattenbruksanläggningar där man har kunnat modellera fram återhämtningstiden för två olika lokaler i Östersjön. Detta projekt är ett viktigt kunskapsunderlag för bland annat val av lokalisering vid nyetableringar. Det andra projektet anser en vidareutveckling av artificiell bildidentifiering av ostronarter för att möjliggöra uppfödning av det Europeiska ostronet *Ostrea edulis*. Detta projekt är ett viktigt steg för ostronnäringen som ger möjlighet att effektivt sortera bort de främmande StillaHavsostronen före det att de blir köns mogna och reproducerar sig.

7.4 Koppling till strategins mål

7.4.1 Koppling till de strategiska områdenas mål

Sammanfattning

Finansiering av externa projekt 2021 avsåg kompetenshöjning vilket bidrar till målet "Kunskap och innovation"

Uppdraget att vidareutveckla svenskt vattenbruk ligger under regler och villkor men åtgärder avser att bidra till samtliga mål i Livsmedelsstrategin. Vid framtagandet av strategi och handlingsplan för fisket och vattenbruket har hänsyn tagits till livsmedelsstrategins mål för att kommande satsningar ska kunna bidra till måluppfyllelsen.

Årets utlysning fokuserade framförallt på kompetenshöjning som kopplar an till målet för kunskap och innovation. Åtgärderna avser att långsiktigt ge effekt på samtliga mål då kompetenshöjning är viktig för att bidra till de andra målen. Kompetenshöjningsinsatserna avser allt från kunskapsinhämtning till utbildningsinsatser för vattenbrukets intressenter.

7.4.2 Koppling till livsmedelsstrategins övergripande mål

Sammanfattning

Genom att arbeta med strategin för svenskt fiske och vattenbruk bidrar uppdraget till att uppfylla livsmedelsstrategins övergripande mål

Främjandearbetet med vattenbruket ska bidra till en ökad hållbar utveckling av vattenbruksnäringen vilket kopplar direkt till livsmedelsstrategins övergripande mål. Visionen som tagits fram i strategin för svenskt fiske och vattenbruk, *Svenskt fiske och vattenbruk är attraktiva, lönsamma och hållbara verksamheter som bedrivs inom ekosystemens bärkraft*, utgör basen i arbetet. Utifrån visionen har gemensamma mål tagits fram samt åtgärder för varje sektor som ska fylla målen och sträva mot visionen. Detta innebär att det fortsatta arbetet med strategin för fisket och vattenbruket starkt kopplar an till det övergripande målet för livsmedelsstrategin.

7.5 Fortsatt arbete

Jordbruksverket kommer att fortsätta främjandearbetet utifrån den handlingsplan som togs fram under 2021 och därigenom fortsätta att bidra till målen i livsmedelsstrategin. Jordbruksverket kommer att prioritera åtgärder efter inspel från fokusgruppen för vattenbruket som har en bred sammansättning av organisationer. Utlysningar och upphandlingar kommer att göras av projekt inom prioriterade åtgärder som avser att driva utvecklingen framåt.

Ett arbete som det behöver jobbas mer med är regelförenklingar. Regelverkets komplexitet och hög administrativ börda uppges vara de största utmaningarna och begränsande faktorerna för konkurrenskraft och lönsamhet inom vattenbruksbranschen. En viktig förutsättning för att förenkla tillståndsprövning av vattenbruksverksamheter är en ökad samordning mellan berörda myndigheter, bl. a. Jordbruksverket, Havs- och vattenmyndigheten, Naturvårdsverket och länsstyrelserna. Det är därför viktigt att myndigheterna fortsätter och intensifierar arbetet med att förenkla tillämpningen av regelverket vid prövning, tillsyn och kontroll. Vidare behöver samarbetet mellan förvaltande och kontrollerande myndigheter utvecklas för att skapa en bättre vägledning om regeltillämpning och regelefterlevnad för att bättre kunna bistå verksamhetsutövare.

8 Utveckla arbetet med exportgodkännanden för svenska livsmedel och jordbruksvaror

8.1 Om uppdraget

Jordbruksverket ska fortsatt utveckla arbetet med exportgodkännanden för svenska livsmedel och jordbruksvaror i syfte att underlätta för ökad export (N2019/03241/JL, N2017/07504/JM och N2017/06252/JM)

8.1.1 Uppdraget rapporten avser

<p>Regler och villkor</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ Analyser av den samlade regelgivningen för livsmedelskedjan ☐ Förenkling genom utveckling av verksamt.se ☐ Strategisk kompetensförsörjning ☐ Kompetenscentrum för hållbar hantering av vatten i jordbruket ☐ Vidareutveckla svenskt vattenbruk ☐ Stärka Växtskyddsrådet ☐ Säkra tillgången till växtskyddsmedel för mindre användningsområden ☐ Avelsarbete på regnbåge ☐ Förenklingspaket för ökad tillväxt i hela livsmedelskedjan ☐ Stärkt finansiering av åtgärder inom ramen för havs- och fiskeriprogrammet ☐ Kontroll av musslor och ostron <p>Konsument och marknad</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ Ett kraftfullt vildsvinspaket ☐ Insatser mot livsmedelsfusk ☐ Minskat matsvinn ☐ Vidareutveckling av Nyckelhålet ☐ Verka för en fortsatt utveckling av offentliga måltider ☐ Satsning på att få svenska anläggningar godkända för export till tredje land ☒ Ökat marknadstillträde	<ul style="list-style-type: none"> ☐ Ett livsmedelsexportprogram med fokus på små och medelstora företag ☐ Ett regionalt exportprogram för livsmedelsföretag ☐ Fortsatt satsning på livsmedelsexportansvariga stationerade på potentiella tillväxtmarknader ☐ Samordningsfunktionen EKO ☐ Eldrimner ☐ Arbeta för likvärdig kontroll <p>Kunskap & innovation</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ Utveckla kompetenscentrum för växtförädling ☐ Sweden Food Arena ☐ Innovationsfrämjande arbete med fokus på livsmedelskedjan ☐ Medel till Nationella forskningsprogrammet ☐ Studie för utveckling av kött- och charkutbildningar <p>Tvärgående</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ Samordning av livsmedelsstrategin ☐ Uppföljning och utvärdering av livsmedelsstrategin ☐ Annat, specificera:
---	---

8.1.2 Åtgärder att vidta inom uppdraget

Arbetet ska ske i nära samverkan med branschens aktörer. Offentliga insatser inom området och det svenska myndighetsarbetet ska matcha dels livsmedelsindustrins förmåga att exportera, dels omvärldens behov och efterfrågan på livsmedel och jordbruksvaror och ta tillvara på möjligheterna som kommer av det svenska EU-medlemskapet.

8.2 Genomförda aktiviteter

Sammanfattning

År 2021 har kantats av omfattande efterverkningar av de sjukdomsutbrott som drabbat stora delar av EU (och däribland Sverige). Jordbruksverket har utöver ordinarie arbete med exportgodkännanden för svenska livsmedel och jordbruksvaror strävat efter att i dialog med berörda branscher snabbt anpassa arbetet efter rådande situation i syfte att minimera den negativa påverkan som exportrestriktioner får på tidigare fungerande export av livsmedel och jordbruksvaror till tidigare etablerade marknader.

Jordbruksverket har:

- besvarat fyra omfattande frågeformulär relaterade till friförklaring från HPAI till olika etablerade exportmarknader som stängts till följd av fågelinfluensautbrotten i Sverige, med syfte att kunna återuppta exporten.
- granskat och återkopplat kring omfattande djurhälsokrav relaterade till regionalisering för HPAI till ytterligare en exportmarknad och i samråd med ett annat EU medlemsland lämnat kommentarer i syftet att bevaka och anpassa kraven efter svenska förhållanden.
- bidragit till EU-kommissionens arbete för att i exporten få acceptans för EU:s regionaliseringssystem (med ambitionen att i framtiden undvika landsomfattande exportrestriktioner till följd av sjukdomsutbrott och därmed möjliggöra bibehållen export från delar av länder som är fria från sjukdom). När EU-förhandlingarna med ett prioriterat mottagarland lossade har Jordbruksverket med stöd av Livsmedelsverket, som ett led i detta EU-gemensamma arbete snabbt prioriterat om arbetet för att möta en kort deadline för att besvara ytterligare ett frågeformulär för HPAI och ett frågeformulär för ASF.
- bistått Livsmedelsverket i arbetet med att besvara frågeformulär och granska djurhälsokrav relaterade till nya marknadstillträden för livsmedel till prioriterade marknader. Deadline för slutförande av dessa har skjutits upp till 2022 efter avstämning med berörda branscher.
- inom ramen för rådsarbetsgrupperna Potsdam och Roosendaal arbetat för att bevaka svenska intressen och driva svenska exportärenden för att tillse att möjligheterna som kommer av EU medlemskapet tillvaratas. Efter Brexit har Storbritannien blivit en del av den löpande agendan.
- bilateralt förhandlat ett intyg för export av hingstesperma till Australien (avtalet kan användas för alla godkända avelsanläggningar i Sverige efter listning). Exporten är igång.

Utöver detta har samarbete med näringen inletts där en bransch har fått möjlighet att ingå i ett ”pilotprojekt”. Piloten innebär att näringen har givits chansen att delta i frågeformulärsarbetet med stöd från myndigheterna. Syftet är att öka branschernas involvering i frågeformulärsarbetet (på samma sätt som görs i vissa andra EU länder). Berörd bransch har fått välja ut frågor att besvara för nya marknadstillträden- livsmedel. Jordbruksverket har drivit arbetet och utvärdering kommer ske under 2022.

Jordbruksverket arbetar i nära samarbete med Sveriges chefsveterinär för att tillse att svenska exportintressen bevakas och att nytta dras av det arbete som sker på den internationella arenan.

OIE:s ”self declaration of disease freedom” är ett exempel på arbete som utvärderats under 2021 och som Sverige sannolikt kommer prioritera under 2022.

8.3 Uppnådda resultat

Sammanfattning

Ett stort antal frågeformulär har besvarats och djurhälsokrav har granskats med syfte att tillse att tidigare befintlig export kan återupptas efter omfattande sjukdomsutbrott i Sverige. Parallellt med detta arbete har frågeformulär besvarats som syftar att öppna nya marknadstillträden för svenska livsmedel och jordbruksvaror. Jordbruksverket har löpande tätt samarbete med Livsmedelsverket och andra berörda myndigheter i detta arbete.

8.4 Koppling till strategins mål

8.4.1 Koppling till de strategiska områdenas mål

Sammanfattning

Målet med uppdraget är att den svenska exporten av livsmedel och jordbruksvaror ska ges förutsättningar att öka för att möta efterfrågan på relevanta marknader. Jordbruksverket utvecklar arbetet med exportgodkännanden för svenska livsmedel och jordbruksvaror i syfte att underlätta för ökad export. I arbetet tar Jordbruksverket tillvara på möjligheterna som kommer av det svenska EU-medlemskapet.

8.4.2 Koppling till livsmedelsstrategins övergripande mål

Sammanfattning

Arbetet som initierats och genomförts under året syftar till att bidra till att upprätthålla befintlig- och möjliggöra framtida export av livsmedel och jordbruksvaror till de marknader som svenska branscher prioriterar. Detta ska på lång sikt ge företagen förutsättningar att fortsätta sin produktion av livsmedel och jordbruksvaror, och få avsättning för produkter där den svenska marknaden är för liten, vilket bidrar till en konkurrenskraftig livsmedelskedja. Målet är att den totala livsmedelsproduktionen ska ges förutsättningar att öka vilket i sin tur bidrar till att skapa tillväxt och sysselsättning.

8.5 Fortsatt arbete

Jordbruksverket strävar i exportarbetet efter god kommunikation, god omvärldsbevakning och god kännedom om det arbete som förs inom EU relaterat till export. Jordbruksverket strävar efter att löpande anpassa och förbättra arbetet för att nå målen i strategin. Jordbruksverket kommer fortsatt arbeta med export av livsmedel och jordbruksvaror baserat på kommande prioriteringar. Arbetet med att öppna nya marknader och upprätthålla befintliga syftar till att öka svensk export. Vi arbetar vidare för att öppna nya marknader, upprätthålla befintliga marknader och för minskad sårbarhet vid kriser samt finna synergier mellan ärenden.

9 Utveckla arbetet med exportgodkännanden för svenska livsmedel och jordbruksvaror genom att finansiera den verksamhet som syftar till att få svenska anläggningar godkända för export till tredje land

9.1 Om uppdraget

Uppdraget handlar om att utveckla arbetet med exportgodkännanden av livsmedel och jordbruksvaror genom att finansiera den verksamhet som syftar till att få svenska anläggningar godkända för export till tredje land (N2019/03241/JL, N2017/07504/JM och N2017/06252/JM).

9.1.1 Uppdraget rapporten avser

Regler och villkor

- Analyser av den samlade regelgivningen för livsmedelskedjan
- Förenkling genom utveckling av verksamt.se
- Strategisk kompetensförsörjning
- Kompetenscentrum för hållbar hantering av vatten i jordbruket
- Vidareutveckla svenskt vattenbruk
- Stärka Växtskyddsrådet
- Säkra tillgången till växtskyddsmedel för mindre användningsområden
- Avelsarbete på regnbåge
- Förenklingspaket för ökad tillväxt i hela livsmedelskedjan
- Stärkt finansiering av åtgärder inom ramen för havs- och fiskeriprogrammet
- Kontroll av musslor och ostron

Konsument och marknad

- Ett kraftfullt vildsvinspaket
- Insatser mot livsmedelsfusk
- Minskat matsvinn
- Vidareutveckling av Nyckelhålet
- Verka för en fortsatt utveckling av offentliga måltider
- Satsning på att få svenska anläggningar godkända för export till tredje land
- Ökat marknadstillträde

- Ett livsmedelsexportprogram med fokus på små och medelstora företag
- Ett regionalt exportprogram för livsmedelsföretag
- Fortsatt satsning på livsmedelsexport-ansvariga stationerade på potentiella tillväxtmarknader
- Samordningsfunktionen EKO
- Eldrimner
- Arbeta för likvärdig kontroll

Kunskap & innovation

- Utveckla kompetenscentrum för växtförädling
- Sweden Food Arena
- Innovationsfrämjande arbete med fokus på livsmedelskedjan
- Medel till Nationella forskningsprogrammet
- Studie för utveckling av kött- och charkutbildningar

Tvärgående

- Samordning av livsmedelsstrategin
- Uppföljning och utvärdering av livsmedelsstrategin
- Annat, specificera:

9.1.2 Åtgärder att vidta inom uppdraget

Jordbruksverket ska utveckla arbetet med exportgodkännanden av livsmedel och jordbruksvaror genom att finansiera den verksamhet som syftar till att få svenska anläggningar godkända för export till tredje land (N2017/07504/JM samt N2017/06252/JM).

9.2 Genomförda aktiviteter

Sammanfattning

Under andra halvan av 2021 fick Jordbruksverket besked om att 2 inspektionsbesök skulle äga rum som berörde två separata näringar. Detta för att tillse att export till berört mottagarland ska kunna upprätthållas.

Då inga inspektioner var aktuella under 2021 har regeringen omfördelat medlen som var budgeterade till detta uppdrag.

- Fem frågeformulär riktade mot företagen i en bransch har granskats och koordinerats av Jordbruksverket. Dokumenten har översatts innan de översänts till mottagarlandet.
- Ett frågefomulär, som berörde en annan bransch har delvis besvarats av Jordbruksverket och i övrigt av berört företag.

9.3 Uppnådda resultat

Sammanfattning

Covid-restriktioner har påverkar inrese möjligheter till Sverige. Till följd av detta planeras inspektionerna istället äga rum 2022. Flera andra EU länder har erhållit likartade inspektioner och erfarenhetsutbyte sker löpande inom ramen för rådsarbetsgruppen Potsdam.

9.4 Koppling till strategins mål

9.4.1 Koppling till de strategiska områdenas mål

Sammanfattning

Jordbruksverket utvecklar arbetet med exportgodkännande av livsmedel och jordbruksvaror genom att finansiera den verksamhet som syftar till att få svenska anläggningar godkända för export till tredje land. Målet är att den svenska exporten av livsmedel och jordbruksvaror ska ges förutsättningar att öka för att möta efterfrågan på relevanta marknader. Jordbruksverket tar tillvara på möjligheterna som kommer av det svenska EU-medlemskapet

9.4.2 Koppling till livsmedelsstrategins övergripande mål

Sammanfattning

Arbetet som initierats men planeras genomföras under 2022 syftar till att bidra till att upprätthålla befintlig och möjliggöra framtida export av livsmedel och jordbruksvaror till de marknader som svenska branscher prioriterar. Detta ska på lång sikt ge företagen förutsättningar att fortsätta sin produktion av livsmedel och jordbruksvaror, vilket bidrar till en konkurrenskraftig livsmedelskedja. Målet är att den totala livsmedelsproduktionen ska ges förutsättningar att öka vilket i sin tur bidrar till att skapa tillväxt och sysselsättning. En produktionsökning skulle kunna bidra till en ökad självförsörjningsgrad av livsmedel vilket i sin tur bidrar till att sårbarheten i livsmedelskedjan kan minska.

9.5 Fortsatt arbete

Jordbruksverket har två inspektionsbesök planerade 2022. Dessa avser två separata näringar som exporterar jordbruksvaror. Den första inspektionen planeras äga rum under första halvan av 2022, förutsatt att covidrestriktionerna tillåter delegationens inresa till Sverige.

10 Uppdrag till samordningsfunktionen för EKO att fortsätta sin verksamhet

10.1 Om uppdraget

Uppdraget handlar om åtgärder Jordbruksverket får vidta fortsatta åtgärder som främjar produktion, konsumtion och export av ekologiska livsmedel i enlighet med uppdrag att, inom ramen för livsmedelsstrategin, vidta åtgärder för främjande av produktion, konsumtion och export av ekologiska livsmedel (N2018/02711) inklusive Jordbruksverkets samordningsfunktion för ekologiska livsmedel (N2020/03158).

10.1.1 Uppdraget rapporten avser

<p>Regler och villkor</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ Analyser av den samlade regelgivningen för livsmedelskedjan ☐ Förenkling genom utveckling av verksamt.se ☐ Strategisk kompetensförsörjning ☐ Kompetenscentrum för hållbar hantering av vatten i jordbruket ☐ Vidareutveckla svenskt vattenbruk ☐ Stärka Växtskyddsrådet ☐ Säkra tillgången till växtskyddsmedel för mindre användningsområden ☐ Avelsarbete på regnbåge ☐ Förenklingspaket för ökad tillväxt i hela livsmedelskedjan ☐ Stärkt finansiering av åtgärder inom ramen för havs- och fiskeriprogrammet ☐ Kontroll av musslor och ostron <p>Konsument och marknad</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ Ett kraftfullt vildsvinspaket ☐ Insatser mot livsmedelsfusk ☐ Minskat matsvinn ☐ Vidareutveckling av Nyckelhålet ☐ Verka för en fortsatt utveckling av offentliga måltider ☐ Satsning på att få svenska anläggningar godkända för export till tredje land ☐ Ökat marknadstillträde	<ul style="list-style-type: none"> ☐ Ett livsmedelsexportprogram med fokus på små och medelstora företag ☐ Ett regionalt exportprogram för livsmedelsföretag ☐ Fortsatt satsning på livsmedelsexport-ansvariga stationerade på potentiella tillväxtmarknader ☒ Samordningsfunktionen EKO ☐ Eldrimner ☐ Arbeta för likvärdig kontroll <p>Kunskap & innovation</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ Utveckla kompetenscentrum för växtförädling ☐ Sweden Food Arena ☐ Innovationsfrämjande arbete med fokus på livsmedelskedjan ☐ Medel till Nationella forskningsprogrammet ☐ Studie för utveckling av kött- och charkutbildningar <p>Tvärgående</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ Samordning av livsmedelsstrategin ☐ Uppföljning och utvärdering av livsmedelsstrategin ☐ Annat, specificera:
--	---

10.1.2 Åtgärder att vidta inom uppdraget

Av regeringens beslut från 2018 framgår att Jordbruksverket i samråd med berörda myndigheter, företag och organisationer inom hela livsmedelskedjan samt konsument- och miljöorganisationer

ska vidta lämpliga åtgärder för att öka svensk produktion, konsumtion och export av ekologiska livsmedel. Regeringens inriktningsmål är att 30 procent av jordbruksmarken ska brukas ekologiskt och 60 procent av den offentliga livsmedelskonsumtionen ska bestå av ekologiska livsmedel 2030.

Uppdraget utgår från en åtgärdsplan som Jordbruksverket lämnade över till regeringen i februari 2018. Åtgärdsplanen är framtagen i samarbete med branschaktörerna och tar upp behov av stöttning inom primärproduktion, förädlings- och livsmedelsindustri, offentlig konsumtion, marknad och privat konsumtion, kommunikation, forskning och utveckling samt export.

I första handlingsplanen fick uppdraget 12 miljoner kronor för att ta fram en åtgärdsplan och inrätta en samordningsfunktion, samt 50 miljoner kronor för att genomföra åtgärdsplanen 2018-2020. I handlingsplan 3 förnyades uppdraget via 2021 års regleringsbrev till Jordbruksverket, genom att 75 miljoner kronor tilldelades för fortsatt främjande 2021-2023. I det senaste uppdraget trycker regeringen på att arbetet ska utvecklas för att i större utsträckning bidra till utbyte av erfarenheter och dialog mellan berörda aktörer som verkar för ökad ekologisk produktion, utreda marknadsutveckling och verka för kunskapsuppbyggnad, kunskapsförmedling, innovation och rådgivning inom området.

Jordbruksverket har som central del i samordningsfunktionen inrättat ett ekosekretariat som består av tre anställda med olika kompetens, inklusive en projektledare. Ekosekretariatet hanterar bland annat all administration inom uppdraget. Uppdraget har en egen informationssida på Jordbruksverkets webbplats som vi kallar Så ska eko öka.

Den första delen av uppdraget slutredovisades i februari 2021. Den här rapporteringen fokuserar på 2021 års genomförande av det förnyade uppdraget.

10.2 Genomförda aktiviteter

Sammanfattning

Under 2021 har vi genomfört två utlysningar av sammanlagt 55 miljoner kronor och beviljat 53 miljoner kronor i stöd till 33 projekt. Dessa avser medel för hela perioden.

Vi har haft tre möten med styrgruppen för uppdraget, som förutom representanter för Jordbruksverket består av sju externa aktörer från olika delar av värdekedjan. Styrgruppens uppgift är främst att medlemmarna i sina respektive expertroller lämnar synpunkter och är bollplank vid utlysningar och tilldelning av medel.

Ekosekretariatet har kallat till två projektägarträffar under 2021. Vid dessa tillfällen har vi informerat om viktiga händelser och hållpunkter i uppdraget samt lyssnat på korta presentationer från alla närvarande projektägare.

I februari-mars 2021 höll vi två utlysningsprocesser, som alltså var den 6:e och den 7:e i ordningen sedan uppdragets start. Den större potten om 45 miljoner kronor riktade sig till alla områden inom åtgärdsplanen förutom Forskning och utveckling (FoU), alltså privat marknad, offentlig marknad,

förädling och livsmedelsindustri, primärproduktion, kommunikation och export. Den mindre potten om 10 miljoner kronor avsåg FoU-projekt inom ekologisk produktion och marknad.

Utllysningarna riktade sig till myndigheter, organisationer, föreningar, regionala aktörer, företag och forskare. Enligt statsstödsreglerna och åtgärdsplanens formuleringar kan företag inte söka stödet för att främja produktion, förädling och försäljning av sina egna varumärken. Stöd kan heller inte ges direkt till jordbruksföretag.

Målgruppen för åtgärderna som finansieras via uppdraget är bred – från primärproduktionen via förädlingsledet, dagligvaruhandel, offentliga kök och restaurang till konsument.

Ansökningsperioden gick ut i mars och vi fick in 57 ansökningar i den stora utlysningen och 50 ansökningar i FoU-utlysningen. Sammanlagt ansökt belopp för alla 107 ansökningar var 155 respektive 70 miljoner kronor, med andra ord en kraftig översökning jämfört med tillgängliga 55 miljoner kronor. Beslut fattades under april och maj och i slutändan summerade de som beviljades medel till 53 miljoner kronor fördelat på 33 projekt, varav 11 FoU-projekt. Ett exportinriktat projekt fick banta 2 miljoner kronor, därför beviljades ett något lägre belopp än vad vi utlyst.

Det budgetmässigt största projektet beviljades över 8 miljoner kronor för att ta fram och sprida kontinuerlig marknadsinformation om ekomarknaden i sin helhet. Huvudansvarig är Ekologiska Lantbrukarna, men samarbete sker med flera andra aktörer på marknaden. Eftersom uppdraget har en bred ansats och projektens karaktär varierar stort hänvisar vi till den information om samtliga beviljade projekt finns på Så ska eko öka.

Alla projekt ska löpande lämna in redovisningar för varje hel- och halvår så länge projektet erhåller stöd. Redovisningen ska göras enligt särskild mall och även innehålla budgetutfall. För att främja dialog och information mellan alla projekt och Jordbruksverket bjuder vi in samtliga projektägare till halvårsvisa digitala träffar. Förutom att ekosekretariatet informerar om viktiga hållpunkter och ger praktiska tips får projekten ett par minuter var för att berätta om läget i respektive projekt. Uppslutningen vid dessa träffar har varit mycket god.

10.3 Uppnådda resultat

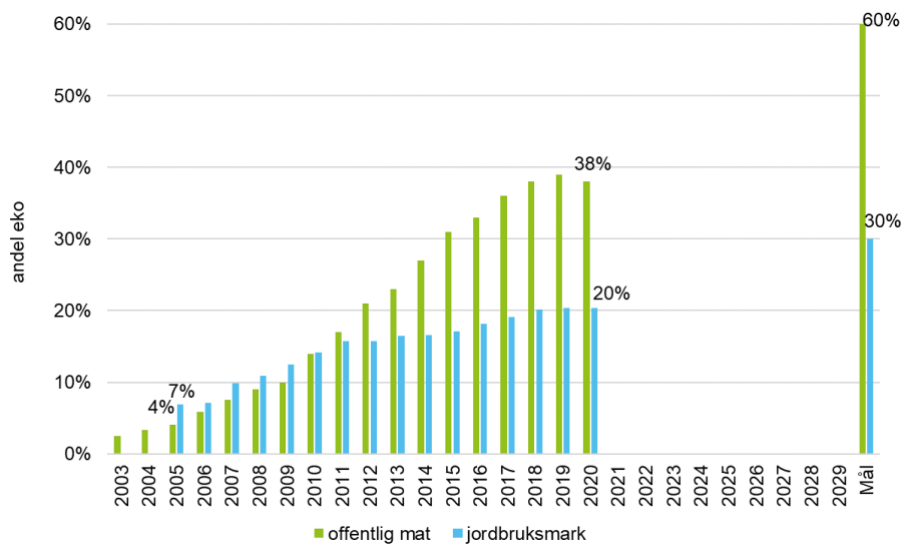
Sammanfattning

Jordbruksverket mäter årligen utvecklingen på ekomarknaden i relation till regeringens två inriktningsmål. De senaste åren har den uppåtgående trenden för jordbruksmark och offentlig konsumtion mattats av. Det bör dock påpekas att marknadskrafterna är starka och komplexa, det är ofta inte möjligt att kvantifiera vilka händelser på marknaden som ger vilka effekter.

De senaste åren har ekologiska livsmedel mött en hårdnande konkurrens från andra koncept, som vego, svenskt, klimatsmart och närproducerat. Samtidigt har forskare och andra experter publicerat flera rapporter och artiklar som jämfört ekologisk produktion med andra produktionsmetoder i syfte att bedöma hållbarheten. I media har de negativa aspekterna fått störst utrymme.

När det gäller resultaten i själv uppdraget, alltså genomförda utlysningar, antal projekt och liknande, så hänvisas till punkten ovan.

I uppdraget mäter vi utvecklingen mot de två regeringsmålen, se grafen nedan. Andelen offentlig mat som är ekologiskt certifierad tas fram av föreningen Ekomatcentrum och andelen ekologisk jordbruksmark beräknas av Jordbruksverket.

Utöver dessa två indikatorer finns statistik på Jordbruksverkets hemsida för hur ekologiskt utvecklas i andra produktionsgrenar, framför allt inom animalieproduktionen. Även den statistiken visar en avmattning. Branschaktörer har fått stöd i våra utlysningar för att kontinuerligt samla in och publicera statistik bland annat för försäljning i dagligvaruhandeln och även i den delen av livsmedelskedjan har ekologiskt tappat mot livsmedel totalt de senaste åren.

Det är viktigt att påpeka att ekouppdraget verkar på en marknad där stora och komplexa faktorer påverkar utbud och efterfrågan. De medel och den verktygslåda vi har till förfogande i det är uppdraget är en betydelsefull vitamininjektion i olika delar av värdekedjan, inte minst på områden där det är svårt att hitta kommersiell finansiering för genomförande av åtgärder. Man bör med ha realistiska förväntningar på de resultat som kan skapas i uppdraget, i många fall behöver våra åtgärder draghjälp av andra marknadskrafter.

I uppdraget trycker regeringen på att konsumenternas efterfrågan ska styra produktionen och många åtgärder i åtgärdsplanen handlar just om att öka konsumenternas kunskap om den ekologiska matens mervärden.

10.4 Koppling till strategins mål

10.4.1 Koppling till de strategiska områdenas mål

Sammanfattning

Regler och villkor: Uppdraget omfattar åtgärder inom samtliga delar av livsmedelssystemet och en åtgärd vi finansierat handlar om nationella riktlinjer för ekologisk produktion. Branschaktörer har fått stöd för att omsätta det ekologiska EU-regelverket till lättbegripliga riktlinjer. Inga åtgärder har finansierats som handlar om regelförenkling eller liknande.

Konsument och marknad: Flera av de projekt vi finansierat har fokus på att förmedla information till konsumenterna, men även till produktions- och förädlingsledet, om mervärden hos ekologiska livsmedel. Informationskampanjen Eko-september har fått beslut om stöd till och med 2023, det är en bred kampanj som involverar många andra branschaktörer. Flera av de andra projekten handlar också om att tydliggöra ekomatens mervärden. Eftersom många projekt vi finansierat finns inom det här området kan vi inte nämna alla, utan vi hänvisar till vår webbsida Så ska eko öka.

Kunskap och innovation: Enligt åtgärdsplanen ska medel inom ekouppdraget användas för att förstärka de FOU-medel som Jordbruksverket utlyst sedan tidigare. En del av budgeten vid utlysningar har därför öronmärkts för ekologiska FOU-projekt (tillämpad forskning). Omkring 30 FOU-projekt har genomförts eller genomförs i skrivande stund sedan 2018. På grund av det stora antalet projekt kan vi inte nämna dem alla här.

10.4.2 Koppling till livsmedelsstrategins övergripande mål

Sammanfattning

Uppdraget ska bidra till att öka den hållbara svenska produktionen av ekologiska livsmedel, som efterfrågas av konsumenterna, och samtidigt bidra till flera av de svenska miljömålen. Uppdraget syftar också till att bidra till bättre lönsamhet för ekologiska livsmedelsproducenter, eftersom betalningsvilja för ekologiska livsmedel är högre än för många andra märkningar.

När uppdraget föddes rådde obalans mellan utbud och efterfrågan på ekologiska livsmedel där efterfrågan var större än utbudet. Fyra år senare är förhållandet till viss del omvänt och marknadsaktörerna har till och från rapporterat om ett råvaruöverskott.

10.5 Fortsatt arbete

Regeringens inriktningsmål för ekologiska livsmedel siktar på 2030 och det gör även den åtgärdsplan vi har i uppdrag att genomföra. Sedan uppdraget föddes har även EU beslutat om ambitiösa mål för den ekologiska produktionen.

Emellertid finns i dagsläget bara finansiering av uppdraget till och med 2023. Ekosekretariatet har anpassat utlysningar och beslut så att projekten kan arbeta flerårigt och avsluta senast vid årsskiftet 2023/2024. Som läget är nu kommer minst omkring 25 projekt vara igång inom olika områden till utgången av 2023.

Vi ser också behov av att se över och uppdatera åtgärdsplanen, eftersom omvärlden förändrats tydligt sedan den skrevs 2017-2018 (se bland annat resonemanget om balansen mellan utbud och efterfrågan ovan).

11 Justeringsförslag

Jordbruksverket redovisar här verkets förslag på justeringar i livsmedelsstrategins handlingsplaner. Jordbruksverkets justeringsförslag är i enlighet med det budgetunderlag för 2023-2025 avseende anslag 1:15 som verket lämnat till regeringen².

11.1 Utveckling av arbetet med exportgodkännanden för svenska livsmedel och jordbruksvaror

Regeringen har gjort satsningar för att stärka den svenska livsmedelsexporten. Satsningen är en viktig del av livsmedelsstrategin och ska bidra till en ökad hållbar svensk livsmedelsproduktion. Exporten är viktig för företagens lönsamhet och konkurrenskraft. Myndigheternas främsta uppgift är att öppna nya exportmarknader och se till att de som öppnats fungerar problemfritt vilket i praktiken innebär att handlägga ärenden om godkännande för export till nya marknader och att arbeta med att vårda och underhålla befintlig export. Jordbruksverket och Livsmedelsverket har båda viktiga roller i arbetet och kan ses som komplementära i arbetet med exportärenden. Det är därför viktigt att de resurser som tillförs respektive myndighet är på likartad nivå för att inte skapa onödiga flaskhalsar i arbetet.

Jordbruksverket ser också att arbetet med exportgodkännanden idag inte utgör en särskild avgränsad satsning utan bör ses som en löpande förvaltningsuppgift för myndigheterna. Resurserna för detta skulle därmed med fördel kunna läggas över på myndighetens förvaltningsanslag.

På Jordbruksverket finns fyra huvudområden för exporten:

- Nya marknadstillträdesärenden för livsmedel samt till en viss del underhåll av befintliga marknader (Jordbruksverket bistår Livsmedelsverket med cirka 50 procent av arbetet)
- Marknadstillträdesärenden och underhåll av befintliga marknader för jordbruksvaror (Jordbruksverket utför 100 procent av arbetet)
- Upprätthållande av befintliga marknader vid sjukdomsutbrott (friförklaring via CVO brev, friförklarings- och regionaliseringsarbete som innebär besvarande av omfattande frågeformulär.)
- Deltagande i rådsarbetsgruppen Potsdam för veterinäre experter samt Roosendaal för växtexperter. Deltagande i SPS arbetsgruppen (via Näringsdepartementet)

---

² Jordbruksverkets budgetunderlag 2023-2025 (Jordbruksverkets diarienummer 1.1.1-00419/2022)

11.2 Sveriges deltagande på Internationale Grüne Woche, IGW

Jordbruksverket har under 2018-2020 svarat för Sveriges representationsmonter på Internationale Grüne Woche i Berlin. Jordbruksverket föreslår att verket även för 2024 och 2025 får i uppdrag att utforma och genomföra av Sveriges deltagande på IGW.

11.2.1 Stärkt konkurrenskraft av jordbruket

Prognoser, uppföljningar och utvärderingar utifrån olika scenarier är viktiga verktyg i arbetet med att nå målen i den svenska livsmedelsstrategin, exempelvis att kunna förutsäga:

- utfall av nya eller förändrade stöd och ersättningar eller andra styrmedel
- olika sektors behov av åtgärder vid olika omvärldshändelser
- utfall av prispförändringar på insatsvaror eller råvaror

Uppföljningar och utvärderingar av god kvalitet behövs för att bedöma om utvecklingen går åt rätt håll och om olika insatser leder till önskade resultat.

Jordbruksverket får även täta förfrågningar med kort svarstid om att räkna på utfall och konsekvenser för olika typgårdar utifrån utredningar, programupplägg med mera. Aktuella exempel är beräkningar på utfall av ett jordbruksavdrag enligt utredningen Vägen mot fossiloberoende jordbruk, beräkning av hur förslaget på stöd och ersättningar i den svenska strategiska planen påverkar ekonomin på olika typer av gårdar samt framtagande av torkstödet 2018.

För ökad effektivitet och bättre överensstämmelse i olika analyser behöver Jordbruksverket utgå från förutbestämda typgårdar som uppdateras regelbundet. Det finns därför ett behov av att ta fram en modell för beräkning av utfall som ska vara tillgänglig och kontinuerligt uppdateras för att snabbt kunna analysera olika scenarier. Modellen bör vara stabil och enkel så att beräkningar kan återupprepas över tid och kan bestå av typgårdar i Agriwise driftsplansprogram eller motsvarande som tillgodoser myndighetens behov.

Initialt krävs bland annat samarbete med andra myndigheter och branschföreträdare, inventering av behov, säkerställa kvalitén, framtagande av en plan för kontinuerlig uppdatering samt att tillgängliggöra modellen. När modellen är på plats kommer det att krävas kontinuerlig uppdatering av indata (priser mm) och stöd till användare. För vissa typer av prognoser kommer det att behövas kompletterande analyser i samverkan med externa aktörer.

Uppföljning och utvärdering av livsmedelsstrategin

Jordbruksverket har i uppdrag att löpande följa upp och utvärdera livsmedelsstrategin och förfogar för detta 1500 tkr per år. Årliga rapporter ska lämnas och fördjupade analyser ska göras vart fjärde år fram till 2030. Den andra fördjupade analysen ska göras under 2024. Baserat på erfarenheterna från 2020 att både genomföra en årsrapport och en fördjupningsanalys under samma år och för att säkerställa fortsatt hög kvalitet av både årsrapporten och den fördjupade analysen bedömer Jordbruksverket att det behövs mer medel 2024.

Uppföljning av prisutvecklingen av insatsvaror och internationella jämförelser

I betänkandet Vägen mot ett fossiloberoende jordbruk (SOU 2021:67) föreslås att prisutvecklingen för insatsmedel i jordbruket följs upp med hjälp av indikatorer att dess betydelse för konkurrenskraft och lönsamhet tydliggörs samt att utvecklingen jämförs med motsvarande i andra länder. Utredningen föreslår att detta görs genom att komplettera regeringsuppdraget Uppföljning och utvärdering av livsmedelsstrategin och menar att inga ytterligare resurser krävs då detta belastar förvaltningsanslaget. Regeringsuppdraget Uppföljning och utvärdering av livsmedelsstrategin belastar dock inte förvaltningsanslaget, utan har egen finansiering inom ramen för uppdraget i den andra handlingsplanen till livsmedelsstrategin. Jordbruksverket bedömning är att det behövs ytterligare medel för att kunna följa prisutvecklingen för insatsvaror i primärproduktionen och göra internationella jämförelser av utvecklingen.

Uppföljning av innovation i livsmedelskedjan

I uppdraget om hållbara livsmedelssystem som redovisades till Regeringskansliet i februari 2021 identifieras ett behov kopplat till innovation i livsmedelskedjan. Behovet har även tidigare lyfts av OECD i den utvärdering de gjorde av Sveriges innovationsförmåga, jordbrukets produktivitet och hållbarheten inom livsmedelssektorn.

Innovation är viktig för utveckling av konkurrenskraftiga företag och för deras möjlighet till anpassning till följd av omvärldshändelser och förändringar i marknader. Befintlig data är bristfällig för att följa upp innovationsgraden i livsmedelssystemet i Sverige. Den innovationsranking som finns idag mäter hur stora satsningar som görs men berör inte effekter. Dessutom täcker den inte alla typer av företag i livsmedelskedjan. För att vi ska kunna följa upp livsmedelsstrategin och om satsningar på innovation inom livsmedelssektorn ger tänkta effekter krävs regelbunden insamling av data och analys. Sweden Food Arena har genomfört ett projekt om innovation specifikt i livsmedelskedjan, som vi kan vara en utgångspunkt för det fortsatta arbetet. För kontinuitet och möjlighet att följa upp innovation i hela livsmedelssystemet behöver data från cirka 2 400 företag samlas in och analyseras vart annat år med start 2023.

Utvärdering av Vildsvinspaketet

För en väl underbyggd utvärdering av samtliga myndigheters åtgärder inom Vildsvinspaketet behöver utvärderingen löpa parallellt med genomförandet av åtgärderna. Arbetet består bland annat av att samla in vildsvinsrelaterad statistik och delrapporter från övriga myndigheter. I detta arbete behöver Jordbruksverket exempelvis upphandla en extern aktör för att ta fram statistikunderlag, inom både privat och offentlig sektor, till utvärderingens slutredovisning 2026.

Främjande av ekologisk produktion

För att genomföra regeringens uppdrag att främja produktion, konsumtion och export av ekologiska livsmedel inom ramen för den svenska livsmedelsstrategin har Jordbruksverket tilldelats 50 miljoner kronor 2018-2020 i handlingsplan 1 med en fördelning om 10 miljoner kronor, 15 miljoner kronor

och 25 miljoner kronor respektive år, samt 75 miljoner kronor 2021-2023 i handlingsplan 3, jämnt fördelat över åren. Dessa medel används för att realisera en åtgärdsplan som spänner från jord till bord, med syfte att bidra till regeringens mål att 30 procent av jordbruksmarken ska vara omställd till ekologisk produktion och 60 procent av den offentliga konsumtionen ska bestå av ekologiska livsmedel 2030. De senaste åren har den uppåtgående trenden för jordbruksmark och offentlig konsumtion mattats av. Ekologiska livsmedel har mött en hårdnande konkurrens från andra koncept, som vego, svenskt, klimatsmart och närproducerat. För att Jordbruksverket ska kunna driva det här arbetet med ekouppdraget vidare till 2030 behöver finansiering säkerställas efter 2023. Jordbruksverket behöver också ett uppdrag att aktualisera åtgärdsplanen, eftersom den skrevs 2017-2018 samtidigt som omvärlden och behoven av främjande ändras successivt.